

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 57 · 6. mars
Sesjonen 2023–2024

Møte onsdag den 6. mars 2024 kl. 10

President: Nils T. Bjørke

Dagsorden (nr. 57):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:19]: Representanten André N. Skjelstad vil setja fram eit representantforslag.

André N. Skjelstad (V) [10:00:36]: På vegne av representantene Abid Raja, Guri Melby, Ingvild Wettrhus Thorsvik, Ola Elvestuen og meg selv vil jeg sette fram forslag om tiltakspakke for å ruste norske kommuner i integreringsarbeidet.

Presidenten [10:00:50]: Representanten Frank Edvard Sve vil setja fram eit representantforslag.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:01:05]: På vegner av Framstegspartiet og representantane Morten Stordalen, Tor André Johnsen, Marius Arion Nilsen, Bård Hoksrud og meg sjølv vil eg setje fram eit representantforslag om vidareutvikling av vegreforma.

Presidenten [10:01:21]: Representanten Anna Molberg vil setja fram eit representantforslag.

Anna Molberg (H) [10:01:33]: På vegne av representantene Henrik Asheim, Aleksander Stokkebo, Mudassar Kapur, Sveinung Rotevatn, Dag-Inge Ulstein og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om å innføre inkluderingsmål i statlig og kommunalt arbeidsliv.

Presidenten [10:01:49]: Forslaga vil verta hand-sama etter reglementet.

Sak nr. 1 [10:01:54]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:01:56]: Stortinget fekk måndag melding frå Statsministerens kontor om at statsråd Trygve Slagsvold Vedum, utanriksminister Espen Barth Eide og statsråd Cecilie Myrseth vil møta til munnleg spørjetime.

Dei annonserte regjeringsmedlemene er til stades, og me er klare til å byrja den munnlege spørjetimen.

Me byrjar då med det fyrste hovudspørsmålet, frå representanten Tina Bru.

Tina Bru (H) [10:02:28]: Mitt spørsmål går til finansministeren.

For å nå klimamålene og bygge ny industri må vi produsere langt mer fornybar kraft enn i dag. Slik det ser ut nå, styrer vi mot et kraftunderskudd. Miljødirektoratet anslår at vi trenger 34 TWh med ny kraft innen 2030 for å nå klimamålene våre. Vi trenger mer kraft for å etablere ny grønn industri, og vi trenger mer kraft for å elektrifisere gammel industri, slik at det er mulig for industrien og de store punktutslippene å faktisk kutte utslipp, og ikke minst for å bevare det som har vært et konkurransefortrinn for næringsliv og et gode for innbyggere i Norge i alle år, nemlig lave energipriser.

Investeringene i kraftproduksjon falt dramatisk i fjor. Under Solberg-regjeringen ble det godkjent i gjennomsnitt om lag 2,5 TWh ny fornybar kraft i året. Under Støre-regjeringen så langt har det ifølge NVE kun blitt gitt konsesjon til 0,3 TWh – og det i en tid hvor energi har blitt en mangelvare og både folk og næringsliv opplever ekstreme strømpriser. En av forklaringene er mangel på søknader etter store endringer i skatteregimet. I 2022 presenterte regjeringen nye skatter, økte skatter og midlertidige skatter: et høyprisbidrag på kraft som var dårlig innrettet og uten en klar dato for når det skulle bort, økt grunnrenteskatt på vannkraft og ny grunnrenteskatt på vindkraft, som riktignok ble utsatt innført fordi motstanden mot forslaget var stor.

Høyre skal være med på å ta sin del av ansvaret for at utbyggingen av vindkraft på land stoppet opp en periode fordi Solberg-regjeringen stanset all konsesjonsbehandling i påvente av et nytt konsesjonsbehandlingssystem, men det var riktignok etter et enstemmig vedtak i Stortinget hvor vi ble bedt om å gjøre nettopp dette. Uansett hva som har skjedd før, vet vi at det vi trenger nå, er mer kraft, og vi trenger det raskt.

Vil finansministeren ta sin del av ansvaret for at det ikke ligger an til at vi får bygd ut nok kraft, ved å erkjenne at de store og brå skatteøkningene han har gjennomført, har hatt betydning for dette?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:04:35]: Det er hyggelig å kunne svare på det spørsmålet til Tina Bru, som også var med på å lage forliket om grunnrenteskatt på vindkraft, som jeg mener var et veldig framtidsrettet og godt forlik. Hva er det som skjer der? En hovedprioritering regjeringen har gjort, er at lokalsamfunnene skal sitte igjen med mer penger, sånn at de kommunene som setter av areal til vindkraft, skal få en større lokal inntekt av det.

Noe av hovedproblemet har vært at kommune etter kommune begynner å si nei fordi de ser at ulempene er større enn inntektene. Derfor var det så viktig for Senterpartiet og Arbeiderpartiet da vi la fram den reformen, at vi skulle øke produksjonsavgiften. Tina Bru startet også med en produksjonsavgift da hun var olje- og energimi-

nister. Vi mente at skulle vi gjennomføre en sånn reform, måtte vi øke produksjonsavgiften kraftig, slik at de kommunene som allerede har satt av areal til vindkraft, skal få bedre betalt for det. Alle de kommunene som det siste året har satt av areal, med de ulempene det har gitt, får nå større fordeler og økte inntekter allerede i år – massivt økte inntekter.

Vi gjorde det på en måte som gjør at staten ikke får økte inntekter nå i starten, fordi man får fradrag for de investeringene man har hatt tidligere. Det gjør at staten ikke sitter igjen med noen netto gevinst, men vi mente at lokalsamfunn rundt omkring i Norge skulle få det med en gang. Det tror vi er et godt og framtidsrettet grep. Punkt én: Fellesskapet skal sitte igjen med en større del av inntektene til norsk vindkraft. Punkt to: Vi skal gjøre det mer attraktivt for dem som faktisk etablerer vindkraft i sitt nabolag, i sin kommune, for det er krevende. Da må iallfall de lokalsamfunnene som har tatt den belastningen, sitte igjen med en større andel av verdiskapingen. Det skjer nå, og det er klokt.

Tina Bru (H) [10:06:17]: Jeg er veldig enig i at en produksjonsavgift som gjør at mer av verdiene tilfaller dem som faktisk setter av areal til vindkraft, er viktig. Det var også derfor vi innførte det da vi satt i regjering.

Det jeg egentlig spurte om, var om finansministeren har lyst til å erkjenne at de brå og store skatteøkningene som kom på tampen – veldig uforutsigbart, ingen visste om det, ingen hadde sett det for seg – har hatt noe å si? Det er ikke i min fantasi dette har oppstått. Dette er en klar tilbakemelding også fra næringen selv. Senest i går fikk vi en ny rapport fra Thema Consulting, som har vurdert rammevilkårene for utbygging av ny fornybar kraft i Norge, Danmark, Sverige og Finland, hvor Norge igjen er nederst på pallen. Vi får ikke dette til.

Som jeg sa i innledningsspørsmålet mitt: Vi trenger massivt med ny fornybar kraft, så jeg må rett og slett spørre igjen: Vil finansministeren, selv om jeg er enig i at lokalsamfunnene også skal få noe igjen, ta ansvar for at vi nå er i en situasjon hvor det ikke er særlig attraktivt å investere i den kraften vi trenger?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:07:17]: Høyre har gjort det til en sport å snakke ned Norge, snakke ned investeringene og alt det gode som skjer i landet vårt. Det investeres massivt i Norge. Investeringene i norske fastlandsbedrifter var på rekordnivå i fjor. Det er det høyeste man har målt. Jeg vet at Høyre ikke liker den virkeligheten, for den passer ikke helt inn i bildet av at alle norske bedrifter gjør det dårlig, men det var rekordinvesteringer i fjor. Over 130 000 flere har kommet i jobb.

Til kraftpolitikken: Det virker som om Høyre ikke har fått med seg at Statkraft nå har lansert store, nye in-

vesteringspakker i størrelsesordenen – hvis jeg ikke husker helt feil – mellom 40 mrd. kr og 60 mrd. kr. Vi mente det var rett at kraftselskapene, da prisene gikk så mye opp som de gjorde i fjor, skulle bidra mer tilbake til fellesskapet. Vi ønsket å innføre en strømstøtte, vi ønsket å styrke bostøtten, vi ønsket å styrke Forsvaret, og vi ønsket å gi lettelser i skatten for lave pensjonsinntekter. Da mente vi at de store kraftselskapene med disse kraftprisene hadde rygg til å være med på å betale den regningen.

Tina Bru (H) [10:08:19]: Det er helt umulig å få svar på det jeg prøver å spørre om. Jeg er også glad i å snakke om alt det gode i landet vårt. Jeg synes Norge er et fantastisk land, det er kjempebra. Jeg er veldig for at det skal være det i fremtiden også, men hvordan skal det være det i fremtiden? Da må vi ha kraft til å gjøre det som gjør Norge så bra, f.eks. at strømprisene er lave. Det er bra i Norge. Strømprisene er ikke lave nå. De kommer ikke til å være lave i fremtiden hvis vi ikke bygger mer kraft.

Det investeres i Norge. Det er fint, men rapportene viser oss at tallene går i feil retning. Investeringene antas å falle, og særlig på kraft, der har vi ikke hatt en boom i investeringer. Så jeg skjønner at finansministeren heller har lyst til å snakke om helt andre ting i norsk økonomi. Men det jeg er bekymret for, er: Hvordan skal vi få tak i den kraften vi trenger? Det er oppsiktsvekkende ikke å kunne være med på å si at det har skjedd en del som har skapt uro. Nå skal vi sammen jobbe for at vi får den uroen vekk, at vi ser fremover, og at det blir attraktivt å investere i Norge og ikke i Sverige, Finland og Danmark, for vi trenger den kraften. Jeg vil gi finansministeren en sjanse til til å være med på å ta det ansvaret.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:09:21]: Det er i hvert fall veldig bra at Høyre nå sier at det er investeringsboom i store deler av norske fastlandsbedrifter. Jeg ville ikke brukt så sterke ord, men at det er rekordinvesteringer, det er det. Og det er bra. Det gleder vi oss over, og så får vi velge litt ulike ord om det.

Når det gjelder kraft, har vi tatt et annet valg enn Høyre. For eksempel ønsket Høyre å bygge en hybridkabel i Sørlige Nordsjø. Da man skulle bygge ut mer kraft, skulle det kunne gå til eksport. Vi ønsket at den store, første kraftutbyggingen av havvind skulle gå til det norske kraftmarkedet for å få strømprisen ned i Norge. Det var Høyre veldig imot, for de mente det var mye lurere da man skulle bygge ut, at man skulle bruke det til eksport. Vi tenkte mer på nasjonale bedrifter og norske forbrukere.

Tina Bru var også veldig imot at vi satte ned elavgiften. Vi mente man burde redusere elavgiften, for det styres politisk. Det mente Tina Bru var feil. Høyre mente

også i starten at det var feil å innføre en strømstøtte som gjaldt alle. Det skulle bare være et sosialhjelpstiltak. Vi mente at alle norske forbrukere skulle få lavere strømpris, og det er et godt og målrettet tiltak.

Tina Bru (H) [10:10:22]: Det hadde vært fristende å ta et oppgjør med alt det finansministeren sier her som jeg mener er feil, men jeg velger å fortsette å snakke om fremtiden, for det er faktisk det som er viktigst nå.

2030 er rett rundt hjørnet. Får vi ikke den kraften vi trenger, er det for sent. Jeg er også for havvind; jeg har vært for noen andre løsninger enn denne regjeringen har vært for på havvind. Men det er ingen ting som kommer til å hjelpe oss med å nå de målene vi har satt for 2030. Det er ingen ting som kommer til å gjøre oss i stand til å få ned klimagassutslippene, eller sikre at vi har den kraften som Miljødirektoratet selv sier at vi trenger.

Da finansministeren la frem forslaget til ny grunnrenteskatt på vindkraft, var vi med på og inngikk et forlik, ikke fordi vi syntes resultatet var helt perfekt, men fordi vi tok signalene fra næringen om at de trengte ro, på alvor. Det var vi med på. I den proposisjonen og i den pressemeldingen om den skatten sier jo regjeringen selv at dette skal legge til rette for utbygging av lønnsom vindkraft i årene fremover. Så jeg vil gi finansministeren en sjanse til å si at ja, det trenger vi – at de er for det, og at han har lyst til å oppfordre kommunene, hvor Senterpartiet er med og styrer, til å ta det ansvaret og legge til rette for det.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:11:25]: Det var også noe av poenget med den måten vi utformet grunnrenteskatten på vindkraft på, og det er nettopp at de lokalsamfunnene som setter av areal, skal få en større kompensasjon. Så kan de bruke det på idrett, helse, skole og andre ting. Setter man av areal, får man betalt for det. Det er rett og rimelig – det er den norske modellen.

Fordi det er en grunnrenteskatt, blir det et lavere investeringsløft, en lavere kapitalkostnad for de bedriftene som skal investere, for man får større fradrag. Det er en investeringsvennlig skatt. Det er poenget med den grunnrenteskattmodellen vi har lagd. De får også fradrag for produksjonsavgiften, så det er en god modell. Det som er bra nå, er at vi vet at vi får en langsiktig finansiering av det norske fellesskapet, vi får mer penger til lokalsamfunn, og vi har gjort det på en måte som gjør at det er mer investeringsvennlig for dem som ønsker å investere i norsk vindkraft. Men skal vi få det til, må man spille på lag med lokalsamfunn og også ta på alvor den lokale motstanden som er mange steder, så man får en mest mulig skånsom utbygging.

Tina Bru (H) [10:12:32]: Jeg er helt enig i at vi er nødt til å ta lokalsamfunnene på alvor hvis vi skal få

dette til. Det var mye av det som var kjernen i den stortingsmeldingen vi la frem da vi satt i regjering, om et nytt konsesjonsbehandlingssystem for å få bedre lokal forankring, for det er ingen vei fremover uten det.

Som jeg sa i mitt første spørsmål, er jeg veldig opp-tatt av at vi skal nå de klimamålene vi har satt oss. Nå vet ikke jeg om finansministeren egentlig deler det synet, men det jeg egentlig spurte om her, var følgende: Nå har vi rammene på plass i form av et nytt konsesjonsbehandlingssystem. Vi har en ny skatt på plass. Det er avklart. Nå vet vi hvordan det skal se ut fremover, som også finansministeren redegjør fint for på talerstolen her. Det som gjenstår da, er en oppfordring til å få dette til. Vi trenger at politikere i ledende posisjoner, som f.eks. finansministeren, er tydelige og sier at vindkraft er bra. Uten vindkraft kommer vi ikke til å nå de målene. Vi trenger en snuoperasjon i den tilstanden som har vært, hvor man ikke snakker dette ned, men heller snakker det opp. Så mitt siste spørsmål til finansministeren vil være: Vil han bidra til det? Vil han oppfordre sine kommuner og gå i bresjen for at det blir bygd vindkraft, nå som ting er på plass?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:13:36]: Regjeringen er opptatt av å bygge ut mange fornybare energikilder. Det er selvfølgelig vindkraft, der det er lokalt ønske om det. Det er solkraft, og det kan være småkraft og andre løsninger som får fram ny fornybar energi. I tillegg til det må vi klare å få ned energiforbruket i eksisterende bygninger, for der er det et stort potensial. Det som kanskje er aller billigst og skaper minst motstand, er enøktiltak. Det høres kjedelig ut, men det er utrolig effektivt. Så vi må gjøre en miks: få fram ny fornybar kraft, men også redusere energiforbruket i bygninger, i både private og offentlige.

Det er et veldig klart skille mellom Senterpartiet og Arbeiderpartiet, og Høyre. Der Høyre hadde en ukritisk tenkning om bare å få kraftprisen opp ved å bygge utenlandskabler, har denne regjeringen sagt at nei, vi må regulere det på en annen måte. Derfor stoppet vi bl.a. hybridkabel til Sørlige Nordsjø II, for vi ønsker at når vi skal bruke så store offentlige skattepenger på utbygging av kraft, må også norske innbyggere få glede av det. Da mener vi det var lurt å sørge for at den første kraften går til det norske fastlandet.

Marius Arion Nilsen (FrP) [10:14:46]: Miljødirektoratet anslår at vi trenger 34 TWh med fornybar kraft for å innfri målet om 55 pst. utslippskutt i eksisterende aktivitet i Norge fra 1990-nivå innen 2030. Ny næringsaktivitet kommer i tillegg og gjør bildet enda vanskeligere. Regjeringens nedsatte energikommisjon kom med et enda høyere tall, og NHO og LO styrtet en flaske

med Møller's tran da de med sitt kraftløfte kom med ekstreme tall.

Men tilbake til virkeligheten: Vi ser at utbygging av ny kraft lar vente på seg, og sannsynligheten for å nå selvpåførte klimamål blir stadig mindre. Man var milevis unna å nå 50 pst.-klimamålet, og hva gjør man da? Da øker man det tydeligvis til 55 pst., samtidig som man skrur til beskatningen av kraftproduksjonen man trenger for å nå målene. Hvordan synes finansministeren samspillet mellom energi- og skattepolitikken har virket så langt for å nå regjeringens mål?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:15:45]: Jeg er konstitusjonelt ansvarlig for skattepolitikken, og jeg slutter ikke å forundre meg over Fremskrittspartiets enorme bekymring for at de største norske kraftkonsernene skal betale mer skatt. Det mener jeg er helt riktig – at Statkraft, Eidsiva, Hafslund, de store konsernene, skal betale mer skatt sånn situasjonen var i fjor. Vi ga skatte-kutt, f.eks. til dem som hadde lav pensjon. En pensjonist som hadde 300 000 kr i pensjon, fikk 4 500 kr lavere skatt, mens Statkraft fikk mer skatt. Det er selvfølgelig et rett valg. At Fremskrittspartiet har gjort det til sin hovedkampsak å gråte for norske kraftdirektører, det fatter jeg ikke. Det var en riktig vurdering av oss – når vi trengte så mye penger til bostøtte, lavere skatt for arbeidsfolk og andre typer grep, som å styrke det norske forsvaret – at det var de store kraftselskapene som tok størstedelen av den regningen. Men jeg har skjønt at Fremskrittspartiet er uenig i det, og det får være deres valg.

Marius Arion Nilsen (FrP) [10:16:40]: Jeg takker for svaret, som ikke ga svar på det jeg spurte om i det hele tatt. Det jeg spurte om, var: Man har et klimamål på 50 pst., og man velger å øke det til 55 pst. Samtidig skrur man til kraftbeskatningen. Om det så rammer Statkraft og de store kraftselskapene eller ei, får nå være, men det reduserer realiseringen av ny kraftproduksjon. Det har man erfart. Det er kommet rekordfå konsesjoner til ny kraftproduksjon, det er rekordfå prosjekter på gang, og man er ikke i nærheten av å nå disse målene. Da vil man få en konsekvens som er høyere konkurransepriser, og man vil få et konkurranseforhold for norske bedrifter som gjør at de mister konkurransekraft og fortrinnet med lavere strømpriser overfor utlandet.

Jeg spør igjen: Har man funnet suksessoppskriften mellom skatte- og finanspolitikk og energipolitikk for å få realisert regjeringens mål om mer kraft og ikke minst om å nå klimamålene?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:17:45]: Grunnrenteskatt har den fordel at de også får direkte fradrag for investeringene de gjør. Når vi har økt grunn-

renteskatten, får kraftselskapene høyere fradrag. Når det er innført, er det derfor investeringsvennlig. Det er helt riktig at det norske fellesskapet og norske lokal-samfunn også skal få en stor andel av pengene som kommer fra norsk kraftutbygging.

Men dette er Fremskrittspartiet, og Fremskrittspartiet var også imot en egen særskatt på norsk olje- og gassnæring på 1970-tallet, for de var redd det skulle stoppe investeringene i norsk olje- og gassektor. Fremskrittspartiet fikk heldigvis ikke gjennomslag, og vi har fått oljefondet, som bidrar til velstand for det norske folk. Nå er Fremskrittspartiet igjen helt på feil side og er mer bekymret for skatteregnskapet til norske kraftselskaper enn finansieringen av det norske fellesskapet. Vi mener det grepet vi gjorde i kraftsektoren, er i god norsk tradisjon. De som tjener veldig, veldig mye penger og utnytter våre naturressurser, skal bidra tilbake til fellesskapet.

Presidenten [10:18:46]: Me går til neste hovud-spørsmål.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:19:01]: Mitt spørsmål går også til finansministeren.

Det nærmer seg vårens lønnsoppgjør, og Fremskrittspartiet har stor forståelse for at alle nå, etter flere tøffe år, ønsker seg økt kjøpekraft. Det er derfor vi gjennom tiltak i våre alternative budsjett i denne stortingsperioden har lagt til rette for at folk skal få beholde mer av sin inntekt. Det er kanskje ikke så rart at folk forventer reallønnsvekst etter at finansministeren tre år på rad har sagt at folk skal få mer å rutte med – det motsatte har skjedd.

Nå har også statsministeren i sin nyttårstale lovet at det skal bli bedringer i 2024, men det er fortsatt veldig stor usikkerhet knyttet til utviklingen i økonomien. Vi har fortsatt høy inflasjon, og et for godt lønnsoppgjør kan bidra til at presset på økonomien øker, og at vi dermed bidrar til å holde renten på et høyt nivå lenger enn nødvendig. En gjeldsbelastning på over fire ganger inntekten er vanlig blant unge, småbarnsfamilier og enslige forsørgere, viser tall fra SSB. Selv om teknisk beregningsutvalg forventer en prisvekst på 4,1 pst., anslo Norges Bank før jul at prisveksten i 2024 vil bli 4,4 pst., og SSB tror den blir 4,5 pst. Forutsetningen for budsjettene er på 3,8 pst.

Nå er ikke lønnsoppgjøret noe tema for Stortinget, men det er jo mange ulike virkemidler en regjering kan benytte seg av for å tilrettelegge for et moderat lønnsoppgjør. Og ettersom det nå er kun få dager igjen til regjeringen samles til sin årlige budsjettkonferanse for 2025, foran det som kanskje blir det siste statsbudsjettet til denne regjeringen, kunne det vært interessant om finansministeren kunne informere Stortinget om hvilke

tiltak han mener er aktuelle for å kompensere for redusert kjøpekraft og bidra til at det blir bedre for de fleste i 2024, i tråd med det statsministeren har lovet tidligere.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:21:10]: Jeg takker for spørsmålet.

Hele målet med den økonomiske politikken er å gi trygghet for Norge som land og trygghet for dem som bor i Norge. Det er hele målsettingen. Så har det vært helt spesielle tider, og det har vært viktig for Senterpartiet og Arbeiderpartiet å prioritere opp forsvar og nasjonal kontroll og sikre landets grenser. Vi har brukt store ressurser på det. Det er helt avgjørende viktig, og vi kommer til å bruke enda mer ressurser på forsvar og nasjonal kontroll og å sikre landets grenser i årene som kommer. Det må vi gjøre i den sikkerhetspolitiske situasjonen som vi er i.

Punkt to: Forrige gang man hadde en så høy prisvekst som vi har hatt de siste par årene, var egentlig i overgangen 1980–1990-tallet. Da hadde man også veldig høy arbeidsledighet. Kombinasjonen av høy arbeidsledighet og høy prisvekst er gift og skaper enorme problemer. Heldigvis har antallet i jobb gått opp. Det er litt over 130 000 flere i jobb nå enn i 2021. Sysselsettingsgraden har gått opp, og det er en større andel av befolkningen som er i jobb. I tillegg har vi også sett at fastlandsbedriftene i Norge i fjor investerte på et rekordhøyt nivå – veldig, veldig bra.

Det har vært viktig for oss at skal man føre en økonomisk politikk for folk flest, må man fortrest mulig – i tillegg til å holde folk i arbeid – komme tilbake til en tid der man kan få økt inntekt og lavere regningsbunke. Derfor er det så viktig det vi nå ser, at prisveksten heldigvis er på vei ned. Heldigvis ser vi at de tunge, store prognosemiljøene mener at det kommer til å bli en real-lønnsvekst i år. Norges Bank sier at rentetoppen er nådd, og det er veldig mye som tyder på at 2024 blir et lysere år enn 2023. Det må vi glede oss over, og så skal vi ta på alvor at det fortsatt er mye uro rundt oss, men den norske båten ligger et mye tryggere sted nå enn den gjorde for ett år siden.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:23:09]: Jeg er helt enig med finansministeren i at trygghet er viktig. Det er dessverre veldig mange nordmenn som nå føler på utrygghet, ikke minst på grunn av utfordringer i sin private økonomi. Det finnes tiltak som regjeringen kan gjennomføre, bl.a. ved å redusere avgiftene. Man kunne gjort som i Sverige, hvor tiltak fra regjeringen har bidratt til å senke drivstoffprisene med ca. 4 kr per liter.

Det regjeringen i Norge har gjort, er i realiteten også å svekke strømstøtteordningen, ved å øke innslagspunktet, til tross for at norske husholdninger i Sør-Norge i fjor betalte 8 000–10 000 kr mer i strøm enn i et nor-

malår, og det er inklusiv strømstøtten. Det er ingenting som tilsier at strømprisene skal ned, i hvert fall ikke på kort og mellomlang sikt, så da er det interessant å vite hva regjeringen planlegger med strømstøtteordningen utover 2024.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:24:10]: Nå valgte Hans Andreas Limi selv å trekke inn Sverige. Jeg synes egentlig ofte at sånne sammenligninger ikke hjelper folk så mye, men hvis en først gjør det, er det viktig å huske at i Sverige har konsumet til folk gått kraftig ned. Det har vært mye røffere, mye tøffere på arbeidsmarkedet, og kjøpekraften har blitt svekket kraftig. Det er ingen trøst for dem i Norge som har opplevd at også deres kjøpekraft har gått lite grann ned, men vi er i en helt annen virkelighet. Vi må glede oss over det: at det er en helt annen virkelighet for nordmenn enn det har vært for svensker – men røft nok, uansett, for dem som opplever innstramming i sin hverdag.

Det har det brede lag gjort, og derfor er målet med den økonomiske politikken at 2024 skal bli et bedre år enn 2023. Vi tok et tøft grep i 2023 som skapte mye bråk: grunnrenteskatt på havbruk. I år får man gleden av det, ved at vi setter ned barnehageprisen for alle norske barnefamilier. Nettopp fordi vi gjorde tøffe grep i fjor, får vi det bedre i år.

Når det gjelder strømstøtten, kommer denne regjeringen til å videreføre den, for vi mener det er riktig og viktig at vi har en god norsk strømstøtte.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:25:14]: Byggebransjen opplever nå en kraftig økning i antall konkurser, og i februar i år økte antall konkurser i bransjen med 40 pst. Antall permitteringsvarsler økte i 2023 med 400 pst. ifølge tall fra Byggenæringens Landsforening. Det er fordi salget av nye boliger har gått ned. Boligproduksjonen har i realiteten stoppet opp. Det får store konsekvenser på lang sikt, og spesielt i de største byene, hvor det allerede er boligmangel.

Det er mange av de tiltakene som regjeringen har gjennomført på skatte- og avgiftssiden, bl.a. med økt arbeidsgiveravgift, som har bidratt til å forsterke utfordringene for bransjen. Man har også kuttet i boligsparing for ungdom og fjernet muligheten til innleie av arbeidskraft, som er veldig viktig for byggenæringen.

Spørsmålet mitt til finansministeren, hvis han – jeg hadde nær sagt for en gang skyld – kan svare konkret, er: Hva vil han gjøre for å gjenopprette tilliten i bygge- og anleggsnæringen og bidra til at bransjen beholder sin kompetanse, ikke bare gjennomfører permitteringer, som kan svekke bransjen på lang sikt?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:26:25]: Norsk bygge- og anleggsbransje er en utrolig viktig næ-

ring som har aktivitet rundt omkring i alle deler av landet. Situasjonen er imidlertid litt todelt. I anleggsbransjen har det vært mer aktivitet hele veien. Vi har vært i veldig tett kontakt med både bygg og anlegg. Jeg har møtt alle de tillitsvalgte i de store, tunge bedriftene, nettopp for å diskutere hvordan situasjonen er. Vi fjernet grunnavgiften på mineralolje i fjor, nettopp for å redusere kostnadene i anleggsbransjen.

Så har vi, sammen med SV, vært opptatt av å styrke Husbanken og Enova – for å klare å få til mer enøktiltak og offentlige prosjekter som holder byggenæringen i gang.

I går var det heldigvis noen positive nyheter også på nyboligsalget, der man så at det var en vekst i år kontra i fjor på rundt 12 pst. Det er jo bra, men det var fra et altfor lavt utgangspunkt. På anleggssiden er det heldigvis mer aktivitet, og innenfor bygg er det litt lysning, men vi skal selvfølgelig også se på nye tiltak. Spesielt det vi har gjort på Husbanken, mener vi vil hjelpe.

Presidenten [10:27:32]: Då går me til neste hovudspørsmål.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:27:47]: Fredag i forrige uke kom det nok en gang nye tall som viser at bankene har fortsatt å øke marginene sine, særlig utlånsmarginene på nye boliglån. Bankene håver rett og slett inn på sentralbankens renteøkning og velter hele byrden over på lånekundene.

Rekordresultatene og -tallene taler for seg selv. I fjor ble det samlede resultatet for bankene etter skatt på 88,5 mrd. kr, en økning på over 17 mrd. kr fra 2022. Det er mer enn hele forsvarsbudsjettet på 82 mrd. kr. Samtidig er nesten en av seks husholdninger bekymret for de økte boutgiftene, og mange merker de høye renteutgiftene på økonomien sin. Over 100 000 norske hjem må velge mellom strøm eller mat, eller oppsøke matkø. Stadig flere dropper tannlegebesøk eller annen nødvendig helsehjelp, eller må si nei til fritidsaktiviteter for ungene.

Det er familier med barn som rammes hardest av de økte renteutgiftene. Det er fra disse familiene bankene henter de enorme overskuddene sine. Bankene tjener penger på forskjellen mellom renter som de får på penger i banken, og renter på boliglån. Når folk har store lån, kan selv små renteforskjeller gi enorme renteinntekter til banken, og nordmenn er et folkeslag med nettopp store lån – så store at vi er i verdenstoppen på gjeld. Det, i kombinasjon med differansen mellom renter på lån og innskudd, gir enorme overskudd til bankene.

Bankmarkedet i Norge er dominert av noen få, store aktører. Bankene i Norge har høyere markedskonsentrasjon enn tilfellet er i land som Sverige og Danmark. Spørsmålet mitt til finansministeren er derfor: Hvordan skal finansministeren og regjeringen sikre bedre kon-

kurransse i bankmarkedet for å motvirke de enorme overskuddene i bankene på bekostning av folk flest?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:29:57]: Det er egentlig ett hovedgrep som vil hjelpe norske bankkunder i stort. Det er at vi må klare å få kontroll på prisveksten, og gjennom det vil også Norges Bank gjennom sitt mandat kunne bekrefte det de sa for en måned siden: at rentetoppen er nådd.

Hvis vi sammen, Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV, klarer å føre en ansvarlig økonomisk politikk, slik vi har gjort, der flere har kommet i jobb, der det faktisk var investeringsrekord i 2023 – det var ikke noe vi så som en selvfølge i 2022 da vi lagde budsjettet – og der fastlandsbedriftene investerer veldig, veldig mye, da kan Norges Bank igjen begynne å sette renten ned. Det er det som reelt sett kommer til å bety noe.

Så er jeg opptatt av at vi skal ha et velfungerende bankmarked og en velfungerende sparebanksektor. Derfor satte vi også ned et eget sparebankutvalg for å se på hvordan man sikrer den norske sparebanksektoren, og at vi har mange store og små banker som skal konkurrere mot hverandre. Jeg var imot det forslaget som bl.a. Rødt og SV snakket litt om før jul, om at vi skulle innføre nye skatter for banknæringen, for det trodde vi fort kunne føre til enda mer økte kostnader for norske bankkunder.

Hovedgrepet er trygg økonomisk styring, å få ned prisveksten – som vi har klart å få til sammen med SV. Det gjør at rentetoppen er nådd, ifølge Norges Bank, og at vi igjen kan begynne å snakke om rentenedsettelse i stedet for renteøkninger. Det er det viktige grepet.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:31:32]: Rentetoppen er overhodet ikke nådd for forbrukerne, for selv om sentralbanken varsler at de kanskje ikke vil ha behov for å øke renten mer, er det for forbrukerne fortsatt ikke på det verste ennå. Det kommer fram i tid, for konsekvensene av sentralbankens renteøkning har jo ikke slått ut fullt for norske husholdninger.

Det jeg spurte om, var bankenes overskudd. Det hjelper ikke bekjempelsen av inflasjon at bankene får enorme overskudd som følge av de renteøkningene, og så bare deler det ut i utbytte til dem som er så heldige å eie aksjer i en bank. Det skal lønne seg å arbeide, sier vi, men i praksis er det sånn at det lønner seg både å være en bank og å eie en bank. Jeg tenker at det er viktig at vi tar flere grep for å regulere nettopp banksektoren, sånn at vi ikke sitter og ser på de enorme overskuddene. Det er direkte overføringer fra norske lånekunder – som følge av feilslått boligpolitikk – og til aksjonærene i bankene. Det må vi regulere.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:32:37]: Vi har en veldig strengt regulert banknæring i Norge. Det

tjener oss godt, ikke minst i de urolige tidene vi har vært igjennom nå. Det er hele tiden press på meg som finansminister om at vi bør slippe opp reguleringen mer, for at det skal bli enda lettere for ulike grupper å få større lån. Heldigvis har man hatt en tilbakeholden politikk her. Det gjør at norske husholdninger har klart en ganske røffrunde. Det har vært røft for mange, men allikevel har de hatt soliditet til å bære den runden.

Målet mitt er å føre en økonomisk politikk som gjør at prisveksten demper seg. Det gjør at folk igjen vil kunne få høyere inntektsvekst enn utgiftsvekst, og i neste omgang at Norges Bank kan sette ned renten når de ser at prisveksten er på rett vei. Det er den kombinasjonen vi må få til. Det er en hard jobb, men dette skal vi få til sammen. Det gjør at folk vil oppleve at når man går ut av 2024, ser man at det er et lysere år enn 2023 var, og man ser at man gradvis er på rett vei.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:33:40]: Det jeg hører her, er en finansminister som tilsynelatende mener at det ikke er behov for tiltak for å regulere bankene bedre, og som dermed setter et slags godkjentstempel på de enorme overskuddene og utbytteutbetalingene vi ser for norsk banksektor, i en tid hvor folk flest sliter under de økte rentene. Dette er jo en direkte formuesoverføring fra norske forbrukere, som har måttet ta opp skyhøye boliglån for å komme inn i boligmarkedet, og til bankaksjonærene. Skal vi sitte og se på det? Det undrer jeg meg over når vi vet at det er mulig å regulere. Det er mulig å regulere hvor stor differansen skal være mellom innskuddsrente og lånerente. Det er mulig å regulere at man må øke innskuddsrenten like mye som man øker lånerenten. Bankmarginene øker jo samtidig som sentralbanken øker sin lånerente. Det er også mulig å øke finansskatten på overskudd i bankbransjen. Dette er i realiteten en stor subsidie fra staten i dag.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:34:46]: Ved første øyekast kan tanken om at man skal regulere differansen, framstå gunstig, men det kan også medføre at man øker boliglånsrenten, hvis en bank har lyst til det. Så det er ikke noen garanti for at de som har boliglån, får en lavere rente av det.

Det som er det viktige, er at man også har et velfungerende bankmarked, at man har mange banker som kan konkurrere mot hverandre, og at du også kan skifte bank hvis din bank ikke gir deg gode lånebetingelser. Men med bare et slags reguleringsgrep, at man skal regulere, at uansett skal renten på innskudd følge lånerenten, er det ingen garanti for at det blir lavere boliglånsrente for folk. Først og fremst er det nok en garanti for at det blir litt høyere innskuddsrente for noen, men da kan også bankene fort velge å skru opp begge deler. Det vet man ikke.

Innføring av en ny finansskatt vil i utgangspunktet ikke være kostnadsdempende for norsk banksektor, det vil fort være kostnadsdrivende, og det er heller ingen garanti for at det blir billigere for norske kunder, snarere tvert imot. Kanskje staten kunne tjent lite grann mer penger, men det ville ikke hjulpet norske bankkunder.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:35:51]: I svaret til finansministeren i forrige spørsmålsrunde argumenterte han godt for hvorfor det er viktig nettopp å bruke skatt som et virkemiddel når det er enorm profitt og enormt overskudd i kraftbransjen. Det samme skjer i banksektoren.

SV tar ikke til orde for å innføre en ny skatt, vi tar til orde for å øke finansskatten på overskudd fordi den er for lav i dag. Finansdepartementet har tidligere regnet ut at det er en skatteutgift for befolkningen på over 5 mrd. kr. Det tallet er antakeligvis utrolig mye høyere nå, når man ser de enorme overskuddene som er i bankbransjen.

Bankene er i en helt særegen situasjon i norsk økonomi. Det er ingen andre som kan trykke sine egne innsatsfaktorer og produkter slik bankene kan. De trykker sine egne penger, de har nytt godt av tiden med lav rente til å øse ut boliglån til landets forbrukere, som er prisgitt en feilslått boligpolitikk, og som nå betaler prisen når bankene høster inn profitten av den økte sentralbankrenten. Det kan vi velge å regulere. Vi kan ikke sitte og akseptere de store overskuddene i bankbransjen.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:36:56]: Vi må føre en politikk, og det gjør Senterpartiet og Arbeiderpartiet sammen med SV, der vi nå ser at prisveksten er på vei ned, der Norges Bank igjen kan si at rentetoppen er nådd, og man varsler at det er lettelsener som er neste steg. Det er det aller, aller viktigste.

Så er det punkt to, som jeg også var inne på i mitt første svar. Det er at vi må ha et velfungerende bankmarked. Der har vi DNB som den store, og så har vi mange mellomstore og mindre sparebanker – hvis man grovt deler inn den norske banksektoren. Det å ha det markedet er kjempeviktig, og også å ha konkurranse. Jeg tror ikke at sånne rent planøkonomiske grep der vi går inn og styrer altfor mange ting, vil redusere kostnadene, det kan fort øke kostnadene. Vi må bare sørge for at markedet fungerer, og at også norske kunder tør – jeg tror mange ikke tør det – å si til sin bank: Min rente er for høy, jeg skal ha en bedre rente, hvis ikke kan jeg bytte bank. Det må vi jobbe med for hele tiden å bedre konkurransen i den norske banksektoren, men å gå inn for et helt målrettet grep akkurat når båten rister, det tror jeg er feil medisin.

Presidenten [10:38:02]: Me går vidare til neste hovudspørsmål.

Sveinung Rotevatn (V) [10:38:19]: Då statsbudsjettet for 2023 vart lagt fram, føreslo regjeringa, heilt ut av det blå, ei ekstra arbeidsgjevaravgift på inntekter over 750 000 kr. Det var ei ekstrarekning på arbeidskraft som ramma om lag 400 000 bedrifter i privat sektor over heile landet. Det var ingen konsekvensanalyse eller høyring på førehand, anna enn at finansministeren la til grunn at ekstra arbeidsgjevaravgift ville redusere etterspurnaden etter arbeidskraft. Det er no også eit mål.

Trass i store protestar har regjeringa valt å vidareføre den ekstra arbeidsgjevaravgifta også i år. Det er det ingen som støttar regjeringa i, anna enn partiet Raudt. Det har f.eks. null støtte hos partane i arbeidslivet, for dette er eit direkte inngrep i lønsdanninga. Konsekvensen er at ein trekkjer inn 8–10 mrd. kr frå norske arbeidsgjevarar som kunne og burde verte brukte i lønsoppgjret, nettopp for å sikre det som regjeringa sjølv snakkar om på inn- og utpust, nemleg at alle skal få det betre gjennom auka kjøpekraft.

Finansministeren har varsla at arbeidsgjevaravgifta skal fjernast – det er bra – før stortingsvalet i 2025. Det er jo ikkje eit veldig presist tidspunkt, så då er spørsmålet: Skal avgifta fjernast frå 1. januar 2025, eller 1. september 2025, eller er det slik at ein skal varsle før stortingsvalet at avgifta skal fjernast frå 2026 – og dermed sende rekninga over til neste storting? Dette er mildt sagt ikkje av lita interesse, verken for denne sal eller for dei partane som skal setje seg ned og forhandle lønsoppgjret, for det har noko å seie om ein veit om det finst 8–10 mrd. kr meir å gå på eller ikkje, når ein skal få eit viktig lønsoppgjret i mål. Så eg vil gjerne utfordre finansministeren til å skape litt meir føreseielegheit både for Stortinget, for arbeidsgjevarar og for arbeidstakarar og avklare kva ein meiner med at denne avgifta skal fjernast før stortingsvalet i 2025.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:40:32]: Da vi la fram høyprisbidraget og arbeidsgiveravgiften høsten 2022, sa vi to ting. Vi sa at høyprisbidraget skulle avvikles i løpet av det året vi er inne i. Det har vi gjort litt før, så vi gjorde akkurat det vi sa. Så sa vi at den høyere arbeidsgiveravgiften skulle være situasjonsbestemt, og at den skulle avvikles, men vi satte ikke en dato på den måten. Jeg har gått ut og klargjort at det skal vi gjøre senest i løpet av 2025, nettopp fordi vi mener at vi kommer til å gjøre akkurat det vi sa høsten 2022. Det er grunnfakta.

Så ble det nesten en beskrivelse av dommedag fra Venstre og Høyre da dette skjedde. En skulle tro at det nå ble helt stopp i investeringer i norske fastlandsbedrifter. Faktum er at 2023 er det året med høyest investering i norske fastlandsbedrifter. Det er veldig bra. Og når en ser på høytlønnsgruppa, var det knapt registrert ledige. Det var veldig, veldig høy sysselsetting, det var egentlig

ikke ledighet i den gruppa, og det var nyansettelser i stort monn – over 130 000 flere nyansettelser i løpet av de to årene vi har styrt. Så den skremnelsen som Venstre og Høyre valgte å bruke veldig mye tid på, og svartmalingen av norsk økonomi og hvordan ting ville gå, har slått helt feil.

Regjeringen har vært veldig opptatt av én ting: at vi må gi lettelser til dem som har lav inntekt og kjenner på høy prisvekst, ved å få ned barnehageprisen, få billigere SFO, hjelpe mange av dem som virkelig merker dette, som pendlere, få billigere ferjer, lavere pris på kortbanenettet – mange grep for mange av dem som har kjent denne kostnadsveksten veldig. Det har vært et målrettet grep fra oss. Så kommer vi til å avvikle den høyere arbeidsgiveravgiften – nå på inntekter over 850 000 kr, selv om Rotevatn sier 750 000 kr – akkurat som vi har sagt.

Sveinung Rotevatn (V) [10:42:32]: Problemet er at «akkurat som vi har sagt», er det fortsatt ganske upresist, og det var det spørsmålet mitt gjekk ut på. Skal denne avgifta fjernast frå budsjettåret neste år, skal ho fjernast i delar av budsjettåret neste år, eller snakkar vi om budsjettåret 2026?

Det er ganske vesentleg informasjon, for dette er store summar. Det er viktig for Stortinget å vite det, når regjeringa først seier at dei skal gjere det, og det er ikkje minst viktig for partane i arbeidslivet som skal inn i eit viktig lønsoppgjret. Den avklaringa fekk eg ikkje no, så eg vil gjerne utfordre finansministeren ein gong til. Når han først seier a, kvifor kan han ikkje seie b?

Det er også forskjell på høgprisbidraget og ekstra arbeidsgjevaravgift. Høgprisbidraget burde for så vidt heller ikkje ha vorte innført, det var ein diskusjon om det tidlegare i denne spørjetimen, men det var trass alt knytt til å finansiere straumstøtteordninga. Når behovet for å finansiere ho har gått ned, er også behovet for dei inntektene mindre. Den ekstra arbeidsgjevaravgifta går til å finansiere alt mogleg anna, og det vil med andre ord måtte medføre at ein gjer store endringar i budsjettet for å fjerne ho. Det er også interessant.

Spørsmålet vert framleis: Når skal ho fjernast?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:43:34]: Det svarte jeg på i stad. Vi skal gjøre det senest i løpet av 2025.

Alt mulig annet er f.eks. at vi reduserte skatten for pensjonister. Det er alt mulig annet. Jeg synes det var et veldig målrettet og godt grep. Det vi gjorde, var f.eks. å redusere skatten for en pensjonist som har 300 000 kr i pensjon, med 4 500 kr. Alt mulig annet er at vi sammen med SV har innført gratis kjernetid i SFO. Jeg synes egentlig det var veldig lurt. Det gjør at en barnefamilie som har barn i SFO, får rundt 20 000 kr mindre i årlige

kostnader. Det er godt. Alt mulig annet er at vi har økt barnetrygden – vi synes det er riktig at barnefamilier får det bedre i en periode med så høye priser – at vi reduserer barnehageprisen, styrker Forsvaret eller gjør andre typer målrettede grep. Det er alt mulig annet.

Vi har sagt at vi kommer til å fjerne den ekstraordinære arbeidsgiveravgiften. Det har vært helt spesielle tider, og vi tar det inn da. Vi ser også at arbeidsledigheten i den gruppen der man har fått ekstra arbeidsgiveravgift, er lik null, og at investeringsvilligheten er veldig høy, og det gleder oss.

Sveinung Rotevatn (V) [10:44:36]: Alt finansministeren nemner no, er jo varige utgiftsaukar for staten, så det vert interessant å sjå kva som skjer når ein fjernar inntektsposten. Det får vi tydelegvis ikkje svar på når skal skje. Dette er ganske uklar kommunikasjon.

Eit anna område der finansministeren har kommunisert ganske uklart i det siste, gjeld formuesskatten. For eit par veker sidan sa han til VG: «Det er noe unorsk ved tanken om å fjerne formuesskatten.» I og med at det er ein ganske særnorsk skatt, kan ein jo forstå det, sjølv om det er vanskeleg å forstå fordelene med han.

Han sa også: «Den norske modellen er bygd på at de med sterkest rygg må bidra til spleiselaget.» Det er eg einig i, men kven som har sterkast rygg, er openbert relativt, for regjeringa har gjort nokre endringar i formuesskatten, f.eks. forsterka rabattane ein får i formuesskatten når ein eig landbrukseigedom.

Då er spørsmålet: Kvifor er det sånn at dei som eig landbrukseigedom, slik finansministeren sjølv for så vidt gjer, skal betale ingen eller nesten ingen formuesskatt – og tilsynelatande ikkje har sterk rygg – samanlikna med dei som eig verdiar i andre bedrifter?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:45:41]: Når det gjelder viljen fra Venstre, Høyre og Miljøpartiet De Grønne til enhver tid å innføre nye avgifter: Hvis det er landbruksnæring, synes en fra Venstre, Høyre og Framskrittspartiet det er veldig artig å angripe.

Hva er hovedgreia? Jo, norske boligeiere har heldigvis, og det synes Senterpartiet og Arbeiderpartiet er helt riktig, rabatt på sitt bolighus – lavt formuesgrunnlag. Sånn er det også for norske landbrukseiendommer, der bor det også folk, og de har lavt formuesgrunnlag. Det vil være helt riktig.

Så har vi gjort et grep der vi har redusert verdsettelsen av driftsmidler for alle enkeltpersonforetak. Om det er gravemaskinføreren, bonden, rørleggeren eller andre, mener vi at man skal ha lavere verdsettelse av driftsmidler. Det trodde jeg egentlig Venstre var for, men det virker som de er imot det. Vi er for det, for vi mener det er bra at vi har selvstendig næringsdrivende i Norge, og har redusert det Venstre ofte snakker om: skatt på arbeiden-

de kapital. Vi mener det var et riktig grep at de skulle likebehandles mer med aksjeeiere.

Presidenten [10:46:42]: Me går til neste hovuds-pørsmål.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:47:01]: Russlands brutale krig mot Ukraina fortsetter med uforminsket styrke, og Russland har gått over til en krigsøkonomi med en betydelig evne til å produsere krigsmateriell og spesielt ammunisjon. Tall fra NATO i januar antyder at Russland bruker opptil 20 000 artillerigranater i Ukraina hver eneste dag.

For Ukraina er situasjonen alvorlig. De må rasjonere med artillerigranater, delvis fordi Europa bare kan levere ca. halvparten av det som var forespeilet. Som vi har diskutert mange ganger før, har regjeringen vært altfor treg med å utløse støtte til økt produksjonskapasitet i Nammo. Det er også stor usikkerhet rundt hvorvidt USA kommer til å utløse støttepakken nå før valget, og i så fall når. Dette understreker hasteaspektet.

Jeg spurte forsvarsministeren i spørretimen forrige uke om det tsjekkiske initiativet for å skaffe Ukraina 800 000 artillerigranater fra land utenfor Europa. Da hadde 15 land sluttet seg til. I går signerte Frankrike på initiativet. Det haster som kjent voldsomt med å få ammunisjon til Ukraina.

Det er et sterkt hasteaspekt, nettopp fordi Ukraina nå forsvarer seg mot stadig sterkere russiske angrep. Selvfølgelig er signaleffekten av fullt europeisk samhold utrolig viktig, og nå står Norge etter hvert ganske alene igjen på perrongen. I forrige uke sa forsvarsministeren: «Det er aktuelt for Norge å vurdere det tsjekkiske initiativet, og vi har nær dialog med våre allierte og med Tsjekkia om akkurat det.»

Da er spørsmålet til utenriksministeren: Har regjeringa nå i løpet av den siste uka vurdert seg ferdig og bestemt seg for å slutte seg til det tsjekkiske initiativet for å gi Ukraina artillerigranater som Europa ikke klarer å produsere og levere? Hvis ikke, hva er grunnen til at Norge holder igjen?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:48:56]: For det første vil jeg si at problemstillingen representanten Eriksen Søreide tar opp, er helt riktig. Det er et svært alvorlig problem at vi akkurat nå står i en situasjon hvor Russland, på grunn av sin omstilling til krigsøkonomi, produserer mer materiell og ammunisjon. Det er av dårligere kvalitet, men det er et mye høyere volum enn det man har klart fra vestlig side. Den problemstillingen er vel kjent, og den har vi også diskutert en rekke ganger i Stortinget.

Det har vært tatt grep for å øke også norsk produksjon, nettopp ved å gå inn med støtte til at Nammo kan produsere mer samtidig. Hele spørsmålet her dreier seg

om samtidig produksjon. Det er ikke bare et spørsmål om penger, for penger alene vil fort føre til at man legger den nye ordren bak den forrige i ordreboken. Man må ha mer samtidig produksjon. Derfor er det tsjekkiske initiativet velkomment.

Det var et møte i Paris i forrige uke, hvor statsministeren deltok, som hadde en rekke problemstillinger på bordet, bl.a. dette med hvordan vi kan få opp mer samtidig produksjon og anskaffelser. Dette skal følges opp – i første omgang med et møte allerede i morgen, hvor vi legger opp til at vi deltar fra både Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet, og hvor disse problemstillingene blir drøftet videre.

Vi er positive til det tsjekkiske initiativet, og det var vel, så vidt jeg vet, også det forsvarsministeren sa forrige uke. Man er nødt til å snu hver stein for å sørge for at Ukraina får nok ammunisjon. Om vi går direkte inn i det, tror jeg vi kommer til å avklare i nær framtid, men dette er et hovedtema i både NATOs og EUs diskusjoner om hvordan man helt konkret kan sørge for mer ammunisjon, som er tilfellet også nå.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:50:49]: Her er jo steinen snudd. Artillerigranatene ligger tilgjengelig for Ukraina hvis bare tilstrekkelig antall land går inn og løser ut de 800 000 artillerigranatene.

Nettopp på grunn av den intensiverte russiske krigføringen i Ukraina vedtok EU den 23. februar i år den 13. sanksjonspakken. Norge implementerte den ellefte sanksjonspakken 2. oktober i fjor. Det betyr at det fortsatt er to sanksjonspakker som ikke er implementert i Norge. Det er problematisk når Norge som ikke-EU-medlem heller ikke er med på å utforme sanksjonspakkene, og det er selvfølgelig et problem at det kan bli en tidsforskjell mellom EUs implementering og iverksetting og vår. Det gjør jo at vi kan komme i en situasjon hvor vi blir et land som brukes for å omgå sanksjoner.

Hvordan holder regjeringen til enhver tid kontroll med at Norge ikke blir et land der sanksjoner omgås, eller der vår infrastruktur, som f.eks. havner, brukes til bl.a. å omgå eksportkontroll, sanksjoner eller annet?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:51:55]: Hovedregelen er at vi slutter oss til EUs sanksjonspakker, og så ligger det i hele samarbeidet med EUs natur – det er jo et kjent forhold, som tidligere utenriksminister Eriksen Søreide vet godt – at EU tar sine beslutninger først og Norge tilpasser seg etterpå. Det er en strukturell del av måten vi har valgt å koble oss til Europa på. Det gjør vi uten ugrunnet opphold når vi er enig, og de aller fleste av sanksjonspakkene til EU slutter vi oss også til.

Det er svært lite økonomisk samkvem med Russland, så det er ikke så veldig mye mer å ramme, men vi er opp-tatt av å være konsistente på tvers. Så er det noen særegne

spørsmål knyttet til at vi er naboland, og at vi faktisk har et fiskerisamarbeid med Russland, som jeg har oppfattet det slik at Stortinget er enig i at vi skal videreføre. Det gjør at det er noen andre føringer for havner i Norge. Det har ikke endret seg, så det er noen havner som er åpne av rent fiskerifaglige spørsmål knyttet til det nødvendige samarbeidet med Russland. Bortsett fra det er vi enig i EUs sanksjonspakker på de aller fleste områder.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:53:03]: Mitt oppfølgingsspørsmål går til fiskeri- og havministeren.

Omgåelse av sanksjonene er en høyst relevant problemstilling, og Russland er blant de landene som har utviklet en slags parallell skipsflåte, der skipene typisk frakter sanksjonert last, gjerne olje, direkte fra russiske havner til land i Østen. Flere av skipene i denne skyggeflåten seiler i Arktis, de seiler nå langs norskekysten, og de er på vei enten til eller fra havner nord i Russland eller i østersjøområdet. Flere av disse skipene er gamle, de har dårlige eller svake skrog, de har ingen eller utilstrekkelig forsikring, og risikoen for en skipsulykke eller en hendelse med eksempelvis oljeutslipp vil kunne få katastrofale konsekvenser for Norge.

Som kjent er fiskeri- og havministeren ansvarlig for beredskapen mot akutt forurensning langs kysten. Hvilke helt konkrete tiltak utover generell dialog med næringen har statsråden iverksatt for å kunne håndtere en eventuell hendelse med skip som seiler uten forsikring eller med sanksjonert last?

Statsråd Cecilie Myrseth [10:54:06]: Jeg takker for spørsmålet. Det er ingen tvil om at den situasjonen vi nå er i, og den situasjonen verden er i, er krevende. Utfordringen med skyggeflåten er reell. Det har vært opp-til flere møter og dialog med næringen om det. Det betyr at vi selvfølgelig følger med på situasjonen. I det det skulle være behov for tiltak, vil man iverksette tiltak. Men tiltak iverksetter man jo idet det er behov for det, og som situasjonen er nå, er det ikke behov for å iverksette noen nye tiltak.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:54:44]: Det syns jeg er en fryktelig defensiv holdning. Hvis det skjer noe med et skip som frakter olje langs norskekysten, er det for sent å begynne å vurdere å iverksette tiltak når ulykken inntrer. Spørsmålet er på hvilken måte Norge er forberedt på at dette kan skje, for det er, som statsråden sier, en helt reell problemstilling at Russland sender skip med dårlige skrog som er uforsikret eller har lite forsikring, også langs norskekysten. Hvis noe skulle skje, er det ansvaret statsråden har mot akutt forurensning, et ansvar som ikke bare inntre i tilfelle noe skjer. Hvis noe skjer, må alt være klart. Hva er de konkrete tiltakene for å håndtere det dersom det skjer?

Statsråd Cecilie Myrseth [10:55:28]: Svaret mitt var ikke at vi skulle iverksette tiltak idet noe har skjedd. Mitt svar er at vi selvfølgelig følger med på den situasjonen som er. Skulle det være behov for å iverksette ytterligere tiltak utenfor vår kyst eller i våre farvann, gjør vi selvfølgelig det. Det er et ansvar som deles av flere. Vi har Kystvakta som følger med, og flere som har kompetanse dersom det skulle oppstå noe, eller en skulle ha behov for ytterligere tiltak. Poenget mitt er at akkurat nå er det ikke behov for å iverksette akutte tiltak ut fra den situasjonen som vi ser.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:56:26]: Russland har i dag 190 mrd. euro frosset ned i verdipapirsentralen i Euroclear. Dette skyldes at betalingsbalansen med den russiske sentralbanken ikke er gjort opp. Avkastningen på disse pengene var i 2023 på 4,4 mrd. euro. Det er ca. 50 mrd. kr. Det betyr at dagens politikk sikrer Russland en avkastning på sanksjoner – en underlig idé. På konferansen for overvåkning av EUs utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik i Brugge på mandag var det mange parlamentarikere som tok til orde for å konfiskere denne avkastningen og gi pengene til Ukraina. En slik overføring ville være av betydelig hjelp for Ukraina i deres forsvarskamp og gjenoppbygging av infrastruktur. Er konfiskering av denne avkastningen et tiltak som den norske regjering vil støtte, og vil utenriksministeren være en pådriver overfor sine kollegaer for å få en slik ordning på plass?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:57:21]: Det som det i hvert fall ikke må være noen tvil om, er at Ukraina trenger mer støtte, og at de trenger mer støtte nå, som jeg også var inne på i forrige svar. Vi ser hele tiden på innretningen når vi utløser de ulike midlene i Nansen-programmet, og vi samarbeider med andre om å få den støtten så konkret som mulig.

Så gjelder spørsmålet konfiskering av russiske eiendeler eller verdier i utlandet. Det er et veldig komplisert spørsmål. Det er på mange måter lett å ha sympati for tanken om at man konfiskerer det og donerer det til Ukraina. Det er en pågående diskusjon, men den har en god del prinsipielle virkninger, for det man gjør her, vil det fort bli aktuelt at vi eller andre gjør i en annen situasjon i framtiden. Derfor er det også en del land som vi tenker likt med, som har vært litt reserverte mot å gå rett inn i den ordningen, ikke av noen som helst form for sympati for dagens regime i Russland, men med tanke på hva de langsiktige konsekvensene av det er. Derfor har vi helt ærlig ikke et svar på det. Det tror jeg vi skal tenke ganske grundig igjennom. Men jeg kjenner godt til den dialogen, og vi følger den.

Sveinung Rotevatn (V) [10:58:37]: Eg vil tilbake til hovudspørsmålet om artillerigranatane, for det framstår framleis mildt sagt uklart for meg kva som er grunnen til at Noreg ikkje berre kan seie at ja, dette vil vi støtte og bidra til. Eg får ta atterhald om at det kan vere vurderingar utanriksministeren ikkje kan dele i Stortinget, men iallfall ut frå den informasjonen vi sit på, verkar det som dette er noko som Noreg openbert bør vere med og støtte.

Eg vil på eit litt meir generelt nivå også følgje opp det utanriksministeren nettopp sa – at det er eit stort behov for meir pengar til Ukraina. Det er det. Det er verdt å ha med seg at det no er over eitt år sidan eit breitt storting vedtok Nansen-programmet, men ein har eigentleg ikkje vedteke noko sidan det. Det vart sagt, i alle fall frå vår side, at dette skal vere eit golv og ikkje eit tak, og ut frå mi vurdering verkar det meir og meir openbert at dette er noko ein no berre fyller på. Det vart det ikkje sagt nokon ting om i stortingsmeldinga om Nansen-programmet, så det er også eit spørsmål – om ikkje utanriksministeren no ser behovet for å fylle på Nansen-programmet.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:59:37]: Vi er nå i sluttfasen i forhandlinger med Ukraina om en avtale om sikkerhetsforsikringer, som kommer til å strekke seg betydelig lenger enn Nansen-programmets tidshorisont, og tydeliggjøre at det vil være støtte også utover Nansen-programmets varighet. Det er helt riktig forstått at Nansen-programmet er et golv og ikke et tak. I den innebygde fleksibiliteten i Nansen-programmet er det både en fleksibilitet mellom f.eks. militær og sivil sektor, og det er en fleksibilitet i når i år man leverer midler. Det som er fullt mulig innenfor rammene av programmet, slik det nå er vedtatt, er å bruke mer penger nå, som i prinsippet da tas fra 2027 eller 2028, men som man kan fylle på senere. Problemstillingen nå er at man innenfor rammene av Nansen-programmet har rom for å gi mer. Vi diskuterer hele tiden hva som er riktig bruk av de pengene. For øvrig støtter vi det tsjekkiske initiativet i den forstand at vi mener det er bra. Spørsmålet som jeg opplevde kom fra tidligere spørre, Eriksen Søreide, er om det er der vi skal bruke våre penger, og det er til vurdering.

Presidenten [11:00:43]: Me går til neste hovudspørsmål.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [11:01:01]: Regjeringen har i nærmere to og et halvt år jobbet med en kvotemelding 2.0, og la etter hvert fram en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling. I etterkant har flere aktører anbefalt at «forutsigbarhet» bør byttes ut med «forvirring», bl.a. om hvordan regjeringens forslag

om eierskapsbegrensninger i kystfiskeflåten skal forstås.

Regjeringen foreslår at kvotegrunnlag for fartøy som en person, et selskap eller en sammenslutning har direkte eller indirekte eierandel i, skal tilordnes personen, selskapet eller sammenslutningen i henhold til faktisk eierandel. I næringen har dette vært tolket slik at beregningene skal foretas både hos de bakenforliggende fysiske eierne, hos de selskapene som er direkte eiere av fartøyet som er tildelt en del av gruppekvoten, og hos eventuelle konsernselskaper – der disse eierne eier flere underliggende rederi med fartøy som er tildelt kvote.

Næringen er ikke trygg på hvordan dette skal forstås. Jeg ber derfor statsråden forklare nærmere om det er en riktig forståelse, eller om det skal tolkes på en annen måte.

Statsråd Cecilie Myrseth [11:02:21]: Jeg takker for spørsmålet. Forhåpentligvis er forhandlingene godt i gang her i Stortinget, så akkurat nå ligger det til Stortinget å foreta avklaringer om hvordan man mener kvotemeldingen endelig skal se ut. Akkurat nå ligger ansvaret i denne salen og i dette huset, og jeg er veldig spent på hva som blir resultatet av det.

Når det gjelder eierskapsbegrensningen, er det ett punkt Riksrevisjonen var veldig tydelig på at man burde innføre. Det har vi også foreslått. Målet med det er ikke at det skal ramme mange, det handler om å være føre var for å sikre at ikke for store deler av ressursene havner på for få hender. Det er en utvikling vi dessverre har sett over tid.

Jeg er nok ikke enig i representanten Strifeldts beskrivelse av at det er så stor usikkerhet rundt dette spørsmålet. Det har også vært presisert fra min side opptil flere ganger. Det er altså, med de beregningene som har ligget til grunn i høringen i meldingen, de samme modellene som er sendt over til Stortinget, som sendte over rimelig mange spørsmål om kvotemeldingen – dette må beregnes ut fra selskap og person. Det betyr at det ut fra de beregningene er ytterst få, om noen, som vil bli rammet – ut fra dagens situasjon. Men det er opp til Stortinget nå å bestemme hvilken innretning man skal ha på eierskapsbegrensningen. Det vil jeg tro skal være tema også i forhandlingene.

Jeg vil også si at store deler av næringen har sagt at denne meldingen kan bidra til forutsigbarhet – i motsetning til den som ble lagt fram fra den forrige regjeringen.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [11:04:12]: Forhenværende fiskeripolitisk talsperson for Arbeiderpartiet, Cecilie Myrseth, kritiserte høyløst den forrige kvotemeldingen og hevdet at ting var dårlig konsekvensutredet og uavklart da Stortinget fattet sine vedtak. I Myrseths egen kvotemelding er det så mange løse tråder og uav-

klarte problemstillinger at Stortinget vil ha store utfordringer med å vedta forslagene fra regjeringen. Det gjelder bl.a. ID-kvoteordningen, hvor regjeringen i etterkant skal utforme innretning og kriterier for å delta og videreføring av en hjemmelslengde som gruppeinndeling og samtidig nedsette en arbeidsgruppe for å se på andre begrensninger.

Når det gjelder eierskapsbegrensninger, opplever både næringen og fiskerimedia å få forskjellige svar fra embetsverket og statsråden i saken. Det vil være vanskelig for Stortinget å vedta dette uten å være trygg på hva vedtakene innebærer. Statsråden har i møtene langs kysten garantert at eierskapsbegrensningene kun gjelder eier i siste ledd. Kan statsråden legge ballen død og bekrefte overfor Stortinget at eierskapsbegrensningen kun gjelder eier i siste ledd?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:05:18]: Nå må jeg innrømme at det framstår som om representanten konstruerer mange problemer ut fra hva som egentlig er situasjonen. Det er ikke slik at det er mye som ikke er utredet i denne meldingen, eller at det gjør det vanskelig å vedta denne meldingen slik den foreligger i Stortinget. Det er jeg helt uenig i.

Det som var situasjonen med forrige kvotemelding, var at representanten Strifeldt måtte være med på at man gikk inn i denne salen og sa at konsekvensene av meldingen og politikken som skulle vedtas, måtte utredes etter at man hadde fattet vedtaket i salen. Det er en høyst uvanlig måte å behandle en hvilken som helst politisk sak på. Jeg mener at man med denne kvotemeldingen vil kunne sikre forutsigbarhet og mer rettferdig fordeling, og jeg har svart når det gjelder spørsmålet om eierskapsbegrensninger.

Nå ligger ansvaret og makten her i denne salen. Man kan velge den veien man ønsker, når det gjelder eierskapsbegrensninger, men min forutsetning er at jeg skal være føre var, og at ikke mange skal bli plaget med det forslaget.

Presidenten [11:06:19]: Då får Strifeldt ordet igjen.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [11:06:22]: President, jeg var ikke klar over at jeg får et spørsmål til, men jeg får fyre løs (munterhet i salen).

Presidenten [11:06:29]: Det er frivillig.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [11:06:33]: Fiskeridirektoratet sendte på høring en eierskapsbegrensning på 2 pst. og anbefalte en eierskapsbegrensning på 1,5 pst. Hva er årsaken til at statsråden og regjeringen velger å lande på en eierskapsbegrensning på 1 pst., som får konsekvenser ved at folk faktisk er nødt til å selge kvoteandeler for å kunne drive videre? For majoritetsiere

har det utfordringer ved at de kan ha flere minoritetseiere som må selge unna, og som vil medføre at også majoritetseiere må selge unna sine kvoteandeler.

Statsråd Cecilie Myrseth [11:07:09]: Nå er ikke jeg enig i den faktabeskrivelsen til representanten Strifeldt om at det er tilfellet. Jeg mener at det som representanten nå beskriver, ikke trenger å skje, og det har jeg svart både Stortinget, fiskerimedia og særlig en reder på Senja som også er medlem i Høyre, og som har hatt mange spørsmål om eierskapsbegrensninger. Målet vårt er ikke at det skal ramme på den måten som representanten beskriver, men en regjering står fritt i å foreta de vurderingene man gjør. Vi mener at 1 pst. er rettferdig for å sikre at ikke mer av ressursene fortsetter å havne på færre hender, slik som de fortsatte å gjøre under forrige regjering. Her ønsker vi en annen kurs for næringen. Jeg mener det er god politikk som er lagt på bordet, og jeg er veldig spent på hva som blir resultatet når dette skal behandles her i salen om ikke så lenge.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:08:19]: Den fiskeren på Senja har nok mange båtar, om vi tenkjer på den same – i alle fall finst det fiskarar på Senja som sit på mange båtar med masse kvotar. Det har aldri vore meininga med norsk fiskeripolitikk at ein skulle ha ein slik konsentrasjon av rettar på få hender. At eigarskapsavgrensingar får ei betydning, at ein i større grad spreier eigarskap, og at det er fiskarar som sit på desse rettane, som faktisk er fiskarar, er veldig viktig.

Det er mange ting ein må kome tilbake til i Stortinget etter denne meldinga, og det blir bra. Ein ting som ikkje er uavklart, er open gruppe og at open gruppe, altså rekrutteringsarenaen for unge fiskarar, ikkje får større kvote. Det betyr at med mindre fisk framover vil det bli veldig vanskeleg å overleve i den gruppa. Ser statsråden problemet i at open gruppe ikkje blir styrkt med forslaget?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:09:27]: Regjeringen har lagt på bordet den meldingen vi mener er riktig, med den fordelingen vi mener er riktig. Det er helt riktig at åpen gruppe i seg selv ikke blir styrket, men hvem som må betale til åpen gruppe, endrer seg. Det betyr at de aller største båtene nå må avgi kvantum også til åpen gruppe. I tillegg tar vi flere omfordelende grep. Det ene er at vi gjeninnfører trålstigen, som jeg mener vil føre oss tilbake til der vi burde ha vært hele tiden. Den burde aldri vært fjernet. I tillegg flytter vi 2 pst. fra konvensjonell kyst ned til lukket gruppe under elleve meter. Det er også med på å styrke grunnlaget til den minste flåtegruppen. Jeg mener at vi gjør flere grep, men vi skaper også en balanse. Det at kvoten går ned med 20 pst. i år – og det kommer sikkert til å fortsette

neste år – har selvfølgelig betydning for flåten, men det har betydning for hele flåten. Jeg mener likevel at vi har funnet en god balanse, som kan stå seg.

Geir Jørgensen (R) [11:10:36]: I går kom det interessante tall for oss som er interessert i bosettingen i distriktene og særlig nordpå. Indeks Nordland har tatt pulsen på mitt hjemfylke, Nordland, som er fiskeriavhengig. Kortversjonen er at det går veldig bra med næringslivet i Nordland. Vi har de største marginene på bunnlinjen. Vi har de rikeste rikingene, men vi har også noe av den største fraflyttingen som er.

Fiskerinæringen er av en sånn karakter at jo færre det blir igjen, jo bedre blir det for næringen, men vi ser mange eksempler på fiskeriavhengige samfunn som helt har mistet sin fiskeindustri og sin flåte. Det kan være Røst, det kan være Andøya, det kan være Værøy, og vi kan også inkludere mange steder i Troms og Finnmark.

I Fiskeribladet 5. mars sa statsråd Myrseth at regjeringen ikke har noen planer om å stoppe struktureringen, den såkalte sentraliseringen. Hvordan skal man oppfylle målene om spredt bosetting i Hurdalsplattformen ved å videreføre denne politikken?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:11:44]: Svarene i Fiskeribladet er direkte svar på de spørsmålene som næringskomiteen har stilt angående kvotemeldingen som er lagt fram. Det var ikke noen ny informasjon i det svaret. Det var et svar på spørsmål om hva som ligger i kvotemeldingen. Vi har lagt fram våre forslag til kvotepolitikk. Våre kort er på bordet. Akkurat nå er det opp til Stortinget å legge sine kort på bordet når det gjelder hvordan fiskeripolitikken skal se ut framover. Det vi har sagt, er at vi ikke ønsker å endre dette totalt, men vi har heller ikke sagt at vi f.eks. ønsker å øke struktur-takene. Vi har lagt det på bordet, og dersom Stortinget er enig i det, har man alle muligheter til å legge fram forslag om det. Jeg mener at med den meldingen vi har lagt fram, vil man også styrke den distriktspolitiske dimensjonen. Det er viktig for regjeringen å sikre bosetting langs hele kysten, men da må vi sørge for at vi har en variert flåte som kan sikre råstoff til industrien, som igjen skaper helårige arbeidsplasser langs hele kysten.

Geir Jørgensen (R) [11:12:48]: Jeg takker for svaret og setter pris på at statsråden legger ansvaret for fiskeripolitikken framover til Stortinget. Det kan likevel ikke bortforklare at man i den kvotemeldingen vi nå skal behandle, som er regjeringens forslag til ny politikk, har valgt en modell i struktureringspolitikken – det at man kan samle flere og flere kvoter på færre og færre fartøy – som i stor grad baserer seg på et svært skjørt kompromiss fra Norges Fiskarlag. Man har ikke valgt å ta hensyn til Norges Kystfiskarlag, som har en helt annen inn-

retning, som er mer i tråd med både regjeringens egen plattform og det som var intensjonen da man begynte politikken med å strukturere flåten. Man har heller ikke svart ut hvordan man skal få stanset kvotegaloppen med stadig dyrere inngangsbillett for folk i næringen. Hvordan skal man klare dette når politikken i stor grad er en videreføring av den som ligger der?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:13:56]: Det var mange ting på en gang. Det som er viktig med kvotemeldingen, er at det er en helhet i den fiskeripolitikken vi har lagt fram, hvor alle tingene samspiller med hverandre. Det er viktig her. Vi må ha med oss at det var en tid da fiskerieringen ikke var lønnsom, hvor folk langs hele kysten sto med hua i handa og ikke kunne tjene en inntekt som var til å leve av. Oppgjennom har man gjort grep for å sikre lønnsomhet for flåten, og det har vært en villet politikk gjennom skiftende regjeringer.

Jeg er av den oppfatning – slik det også kommer fram i Hurdalsplattformen – at utviklingen har gått for langt når det gjelder hvordan ressursfordelingen har vært. Derfor tar vi i denne meldingen grep for å omfordele, hvor de store må gi til de mindre. Det er grunnlaget. Samtidig må vi sikre forutsigbarhet, og det trenger hele kysten.

Presidenten [11:14:57]: Me går til neste hovudspørsmål.

Linda Hofstad Helleland (H) [11:15:20]: Nesten før fiskeriministeren har rukket å presentere ny fargelegging av trafikklyssystemet for havbruk, har det kommet mange bekymringsmeldinger fra vestlandskysten. De må redusere sin produksjon, samtidig som regjeringen ikke gir noen insitamenter til å gå over til en mer bærekraftig produksjon. Jeg har vanskeligheter med å forstå hvorfor regjeringen ikke har presentert verktøy som næringen kan ta i bruk for å få dødeligheten ned og bærekraften opp. Jeg har vanskeligheter med å forstå hvorfor regjeringen vil ramme lønnsomme jobber langs hele kysten vår, verdiskaping ute i distriktene, ikke minst en hardt rammet leverandørindustri.

I Solberg-regjeringen presenterte vi miljøteknologiordningen i 2021. Havbruksutvalget har presentert miljøfleksibilitetsordningen for økning i tillatelseskapasitet ved oppfyllelse av særskilte miljøkrav, men ingenting har skjedd. Denne regjeringen gikk på høsten 2021. Ingenting har skjedd – i en tid da alt ligger til rette for å muliggjøre store investeringer for å løse utfordringen med dødelighet, med rømming, med lakselus. Det krever en regjering som handler.

Så forstår jeg at fiskeriministeren sikkert vil vise til både dyrevelferdsmelding og en havbruksmelding som kanskje kommer i løpet av neste år en gang, men verken

vi politikere eller næringen har råd til å vente i flere år før en ordning med miljøfleksibilitet kommer på plass. Når vil statsråden innføre en miljøteknologiordning, miljøfleksibilitetsordning, for å få dødeligheten ned og bærekraften opp?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:17:20]: Først må jeg si: Dødeligheten i havbruksnæringen er altfor høy, den er på et uakseptabelt nivå, men det er vitterlig næringens ansvar å få ned den dødeligheten. Det er ikke vi som politikere i storting og regjering som kan sitte og bestemme hvilke tiltak de skal innføre for å få det til. De har alle muligheter til å gjøre det. Det er mange oppdrettere i dag som har lav dødelighet. Så det handler også om å ansvarliggjøre næringen for den situasjonen som vi nå står i.

Så er det helt riktig – det er ikke bare noe man sier – at en melding om dyrevelferd faktisk er på trappene. Det har ikke skjedd på over 20 år. Det gjelder både på land og til havs. Det ser jeg fram til, og der må vi også vurdere tiltak nå, f.eks. om man skal sette et måltall på dødelighet når det gjelder hva som er akseptabelt. Så vi jobber med dette.

I tillegg kom NOU-en om havbruk nå i høst, med høringsfrist i starten av januar, og det var allerede i desember varslet fra meg – etter ikke så veldig lenge i statsrådsstolen – at det vil komme en melding om havbruk. Så det er ikke riktig at ting ikke skjer, men det er mulig å ta i bruk annen teknologi. Det er mulig å sette inn tiltak for å få ned dødeligheten og gjøre næringen mer bærekraftig, også av næringen selv. Jeg tror ikke man gjør næringen en tjeneste med å ta alt ansvaret over på politikerne og dermed frata næringen det ansvaret. Det vil iallfall ikke jeg være med på.

Linda Hofstad Helleland (H) [11:18:53]: Høyre er helt enig i at dette er et ansvar næringen har. Dødeligheten er for høy, men næringen har også mange andre miljøutfordringer, og der må vi som politikere legge til rette for at innovasjonen og de nye teknologiene som det er kostbart å investere i, får fart.

Den sendrektigheten vi nok en gang hører fra fiskeriministeren – der man bare skyver problemene foran seg – er bekymringsfull. Nå fikk vi nettopp en rapport fra NHHS Consulting som anslår at prosjekter for 30 mrd. kr står klare til å investeres i. Det er prosjekter som kommer til å fremme dyrevelferden. Det er teknologi som kommer til å gjøre næringen mer bærekraftig.

Vil fiskeriministeren fremme en ordning med miljøteknologi eller miljøfleksibilitet uavhengig av havbruksmeldingen og i forkant av den?

Statsråd Cecilie Myrseth [11:19:58]: Jeg sier det igjen: Det er ingen sendrektighet fra min eller regjering-

ens side. Vi må gjøre ting skikkelig. Det er jeg ganske sikker på at man også ville sagt hadde man vært statsråd fra Høyre – at man må gjøre ting skikkelig. Man kommer ikke bare med det ene tiltaket etter det andre ut fra hva noen ønsker. Man ser på det som en helhet.

Skal man se på hele tillatelsessystemet for havbruksnæringen, burde man gjøre det helhetlig og vite konsekvensene av helheten og ikke fremme bare ett enkelt forslag. Jeg er usikker på om det er Høyres politikk at man skal drive med havbrukspolitikk stykkevis og delt. Det tror jeg ikke ville vært veldig bra, heller ikke for forutsigbarheten.

Jeg vil komme tilbake til det første spørsmålet, for man kritiserte fargeleggingen. Da er spørsmålet jeg må stille meg: Er Høyre nå gått bort fra den enigheten man har om hvordan trafikklyssystemet skal utvikles? Det er krevende for dem som nå kommer til å være i rød sone, men det er også en grunn til at man er der, og det har vært stor enighet om at man skal ha det systemet.

Linda Hofstad Helleland (H) [11:21:08]: Det er nettopp det dette er – det er bare flikking på et system som ikke er godt nok, og man gjør det stykkevis og delt. Det er det regjeringen gjør når man setter i gang med fargelegging uten å se det i sammenheng med en miljøteknologiordning eller fleksibilitetsordning.

For dem som nå rammes langs vestlandskysten, er det 18 pst. nedtrekk. Det er krevende, for samtidig har de nesten 100 pst. av de samme utgiftene til båtene sine, til fiskeforedlingen og til landanleggene – i tillegg til at denne regjeringen har påført dem en kraftig eierbeskatning og en omfattende endring av grunnrenteskatten. Det er ingen avklaring om landbaserte anlegg, og det er ingen avklaring om en miljøfleksibilitetsordning.

Summen av dette, og igjen sendrektigheten fordi man bare skyver ting foran seg, er at man har ventet på en avklaring siden 2021. Og nå ser vi at fiskeriministeren driver og flikker på et system som ikke fungerer. Man ser ikke en helhet. (Presidenten klubber.) Og igjen har man mulighet til å fremme ... (Presidenten klubber igjen.)

Statsråd Cecilie Myrseth [11:22:16]: Det kan godt hende jeg har vanskelig for det, men jeg klarer ikke helt å forstå hva representanten Helleland spør meg om. Spør representanten meg om vi skal endre trafikklyssystemet? Skal vi ikke ha det? Skal ikke regjeringen følge opp Stortingets vedtak når det gjelder å følge opp trafikklyssystemet? Det er ikke flikking på et system når vi fargelegger. Vi følger opp vedtakene fra Stortinget. Vi følger opp det som er trafikklyssystemet. Fram til man har et annet system, må man gjøre det Stortinget har bedt regjeringen om å gjøre.

Det er selvfølgelig krevende for det området som vil være rødt, men det er en grunn til at det er rødt. Det

handler om at det er for mye lus i det området. Da må det også ha noen konsekvenser. Det er en utfordring, og det bekymrer meg selvfølgelig når man f.eks. ser at det produksjonsområdet som heter PO 8, altså Helgeland til Bodø, nå går over til gult fordi man ser at det kommer mer lusepåvirkning også nordover. Vi må jo ta disse utfordringene på alvor.

Så har vi sagt: Helhet, og derfor kommer havbruksmeldingen.

Presidenten [11:23:22]: Den munnlege spørjetimen er no omme, og me går over til den ordinære spørjetimen.

Sak nr. 2 [11:23:22]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:23:27]: Det vert nokre endringar i den oppsette spørsmålslista, og presidenten syner i den samanhengen til den elektroniske spørsmålslista i salappen.

Endringane var:

Spørsmål 15, frå representanten Marius Arion Nilssen til energiministeren, vil verta svara på av utanriksministeren på vegner av energiministeren, som er bortreist. Spørsmålet vert etter anmodning frå utenriksministeren flytta og svara på etter spørsmål 2, som vil verta svara på av same statsråd.

Spørsmål 16, frå representanten Kathy Lie til kultur- og likestillingsministeren, vil verta svara på av kunnskapsministeren på vegner av kultur- og likestillingsministeren, som er bortreist.

Spørsmål 17, frå representanten Hege Bae Nyholt til kunnskapsministeren, er trekt tilbake.

Spørsmål 1

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:23:50]: Spørsmålet mitt er: «Statsråden har varsla ei ny stortingsmelding om gründerar og oppstartsbedrifter. Samtidig har regjeringa frå 1. januar skjerpa innleigeregelverket slik at over 3 000 enkeltstående sjølvstendig næringsdrivande ikkje lenger kan levere tenester og inngå oppdragsavtaler med ein arbeidsgjevar.

Kva vil statsråden gjere for å hindre at 3 000 enkeltstående sjølvstendig næringsdrivande må avslutte si verksemd samtidig som statsråden arbeider med ein plan for at Noreg skal bli verdas beste land å starte og drive bedrift i?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:24:24]: Jeg takker for spørsmålet, og jeg vil i sakens anledning gjerne også

viser til det svaret som arbeids- og inkluderingsministeren tidligere har gitt representanten Bjørlo om dette forholdet.

Som arbeids- og inkluderingsministeren har svart, vil kjøp av tjenester fra en virksomhet som består av kun én person, enten i form av at det er et enkeltpersonforetak vi snakker om, eller et selskap hvor eieren er eneste ansatt, ikke anses som innleie etter arbeidsmiljøloven. Dette betyr i praksis at disse innleiereglene som representanten viser til, ikke vil gjelde for enkeltstående selvstendig næringsdrivende, og de vil heller ikke være omfattet av den godkjenningsplikten for bemanningsforetak som trådte i kraft 1. januar i år.

Dette innebærer naturligvis ikke at disse virksomhetene ikke kan tilby andre tjenester eller inngå oppdragsavtaler med andre virksomheter. Derfor mener jeg at spørsmålet fra representanten hviler på et premissom er delvis feil, fordi enkeltpersonforetak eller selskap hvor eieren er eneste ansatte, fortsatt kan inngå oppdragsavtaler, og fortsatt kan levere tjenester. Så ser vi at det har blitt noen misforståelser omkring dette, og derfor jobber Arbeids- og inkluderingsdepartementet nå med å oppdatere veilederen til innleiereglene, nettopp for å utdype og tydeliggjøre informasjonen knyttet til dette og forhåpentligvis bidra til at det blir færre misforståelser og mindre usikkerhet.

I den kommende stortingsmeldingen om gründere og oppstartsbedrifter skal vi fortelle hvordan vi ønsker at Norge skal bli verdens beste land å starte og drive en bedrift i. Arbeidet med meldingen er godt i gang. Vi ser på de samlede rammevilkårene og en lang rekke viktige temaer som jeg også vet at representanten er svært opptatt av og har et sterkt engasjement for. Vi gjennomfører nå i februar og mars innspillmøter landet rundt der vi møter gründere og andre som forteller om sin hverdag, både hva som fungerer godt, hvor det er utfordringer, og ikke minst hvor det er muligheter.

Jeg gleder meg til å legge fram denne meldingen for Stortinget, for jeg er sikker på at det kommer til å være mye bra gründerpolitikk i den. Som vanlig tar vi også gjerne imot innspill både fra Stortinget, fra gründere og fra oppstartsbedrifter om hva som kan gjøres bedre, også knyttet til forhold som representanten tar opp i sitt spørsmål.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:26:46]: Eg takkar for svaret. Kort summert er vel næringsministerens svar at her er det nokre mistydingar om det nye regelverket ute og går. Problemet er at mistydingane i desse dagar fører til det Finansavisen i dag viser til, at Andreas Ravnstad i Trondheim og hundrevis, kanskje tusenvis, av andre i hans situasjon no mistar kontraktar, mistar måtar å jobbe på som dei har drive med, og gjort det godt med, i

årevis. Store oppdragsgjevarar som Equinor, NRK, Brønnøysundregistra og andre held no systematisk på å avslutte kontraktsinngåingar med sjølvstendige konsulentar fordi dei tolkar dette regelverket på ein måte som næringsministeren no seier er feil. Dette er dramatisk. Eg vil berre spørje: Kva vil næringsministeren konkret gjere for å unngå at dette no, dag for dag, gjer at fleire sjølvstendige konsulentar mistar arbeidet sitt og må ta jobb i eit større bemanningsbyrå?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:27:53]: Jeg har også lest den artikkelen, og jeg har stor forståelse for den situasjonen som det selskapet og andre selskaper er i. Da er regjeringens viktigste svar for det første å klargjøre regelverket og være tydelig på regelverket. Som sagt er selvstendig næringsdrivende eller andre som bare har én ansatt, altså seg selv, ikke berørt av regelverksendringene, denne forskriftsendringen som trådte i kraft fra 1. januar, som altså innebærer at man skal ha en registrering og en godkjenning for å kunne være en innleiebedrift, eller da i dette tilfellet en utleiebedrift.

For det andre, for å svare konkret på spørsmålet, jobber Arbeids- og inkluderingsdepartementet nå med å klargjøre dette i veiledningen, slik at det forhåpentligvis ikke blir misforståelser om regelverket framover. Så er det jo de enkelte kundene som må svare for de beslutningene de tar. Regjeringens viktigste oppgave er å klargjøre regelverket, og det forsøker jeg nå å gjøre.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:28:54]: Eg høyrer næringsministeren seie at dette ikkje gjeld desse bedriftene. Vel, det gjeld dei jo på den måten at dei akkurat no opplever at heile næringsgrunnlaget deira forsvinn, og då gjeld det dei iallfall. Når næringsministeren seier at verksemda må svare for seg sjølv, er det faktisk snakk om statlege arbeidsgjevarar, statlege aktørar også, som no held på å terminere samarbeidskontraktar. Så eg vil på det sterkaste oppmode næringsministeren og arbeidsministeren om å setje fortgang i dette.

Det andre oppfølgingsspørsmålet mitt er: Noko av kritikken som regjeringa fekk då dette innleigeregelverket blei innført, var at det ikkje var godt nok greidd ut. NHO gjekkså langt som til å seie at regjeringa braut utgreiingsinstruksen for å oppnå eit politisk mål i innleigespørsmålet. Kan næringsministeren, no når vi ser alt dette som oppstår, i ettertid vere einig i at her gjekk det for fort – her blei presset frå LO så stort for å løyse eit problem i ein bransje at ein ikkje har greidd godt nok ut konsekvensane dette får for gründerar og dei som driv for seg sjølve?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:29:57]: Jeg har som sagt stor forståelse for den situasjonen dette selskapet og flere er i. Så er det allikevel min oppgave å forsøke å klargjøre regelverket, og når regjeringen har klargjort regelverket og kommer til å gjøre det tydelig også skriftlig, er det jo viktig at de bedriftene det gjelder, bruker den klargjøringen opp mot sine kunder, eksisterende og potensielle, for å unngå disse misforståelsene.

Dette regelverket tilhører arbeids- og inkluderingsministeren, som representanten Bjørlo vet. Jeg kan likevel svare overordnet og si at all den politikken som regjeringen legger fram, følger av utredningsinstruksen og er utredet. Vi har hatt en helt klar målsetting om å ta vare på den norske modellen, og den norske modellen består bl.a. av en klar hovedregel om at folk bør ansettes fast, og at det bør være direkte, i et topartsforhold. Vi så dessverre gjennom flere år at dette hadde sklidd veldig ut. Det er ikke bra for å ivareta produktiviteten, den enkeltes arbeidsmiljørettigheter osv. Derfor mente vi det var behov for å balansere regelverket, og det har vi nå gjort.

Spørsmål 2

Bjørnar Moxnes (R) [11:31:17]: «Gravide og fødende kvinner i Gaza: I løpet av de første tre månedene med israelsk bomberegner over Gaza økte antallet spontanaborter med 300 pst. 25 av Gazas 36 sykehus er satt helt ut av spill, og situasjonen er alvorlig for gravide og fødende kvinner, melder palestinske PFPPA. Dersom Israel ikke snart stopper krigføringen og bombingene vil antallet kvinner som dør av svangerskapskomplikasjoner, og ikke minst spedbarnsdødeligheten, fortsette å øke.

Hva gjør utenriksministeren for å sikre Gazas gravide og fødende kvinners trygghet?»

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:32:00]: Representanten Moxnes tar opp et svært viktig spørsmål. Situasjonen er minst så alvorlig som den ble beskrevet. Jeg vil vel nærmest si at den er katastrofal, egentlig for alle mennesker i Gaza, men hvis man i tillegg er gravid eller fødende eller nettopp har født, er man i de mest sårbare gruppene. I morges var jeg i et møte med vår representant i Al Ram, altså representasjonskontoret i Palestina. Vi snakket nettopp om kvinners situasjon, og den er helt forferdelig. Det er helt riktig at å være i et krigsområde med droner og bomber hele tiden bidrar til stress som fører til spontanaborter. Selve fødselen foregår under umenneskelige forhold, med til og med keisersnitt som tas uten bedøvelse. Man har mangel på rent vann, mangel på hygieneartikler og svært liten tilgang til normal fødselsstøtte. Etter at man har født, har

man for lite mat og har vanskeligheter med å amme. Så beskrivelsen er helt riktig, og den er katastrofal.

Det er åpenbart at det viktigste vi kan gjøre, er å stoppe krigen – å sørge for at det blir våpenhvile nå og så en prosess mot en varig løsning etter det. Det er vårt hovedspor, men vi jobber også mer konkret med de spørsmålene som blir tatt opp her. Jeg vil da gjerne trekke fram at ikke bare har vi opprettholdt og styrket vår støtte til FN-organisasjonen UNRWA, som er viktig her, men vi står også helt i spissen for å få andre donorer til å snu. Der har jeg et visst håp om at vi er i ferd med å lykkes med det, i hvert fall for enkelte donorer vedkommende, for det er en viktig grunnstamme i det lille som er av humanitær innsats i dag.

For øvrig støtter vi direkte tiltak på dette feltet gjennom Røde Kors- og Røde Halvmåne-bevegelsen, Verdens helseorganisasjon og NORWAC. Vi jobber også opp mot FNs befolkningsfond, UNFPA, som arbeider målrettet med seksuell og reproduktive helse, fordi vi trenger at det er jordmødre til stede. De er for øvrig de virkelige heltene i denne konflikten. De som fortsatt er der og opererer – opererer under ekstremt farlige forhold for seg selv og ikke bare for den fødende moren. Vi jobber også med UNICEF, Redd Barna, Den internasjonale Røde Kors-komiteen og Kirkens Nødhjelp når det gjelder behandling av barn, og da særlig nyfødte barn.

Dette er et ekstremt alvorlig problem. Det er de mest sårbare i en allerede svært utsatt befolkning vi snakker om. Det store svaret er en slutt på krigen, men mens vi venter på det, er det viktig at vi har et særlig fokus på kvinnene. Ikke minst i opptakten til kvinnedagen tror jeg det er viktig å tenke på nettopp dette.

Bjørnar Moxnes (R) [11:34:53]: Takk for svaret. Det er åpenbart at Norge gjør en hel del, men vi kan også gjøre mer. Et av de områdene gjelder bidrag fra norske selskaper til krigføringen mot Gaza. Som FriFagbevegelse har skrevet om, er det ni norske selskaper som leverer deler til F-35-kampflyene, som er verdens mest dødelige fly, ifølge Lockheed Martin selv, og som også brukes av Israel i krigen mot palestinerne. Blant selskapene er statseide Kongsberg Gruppen. Det bekreftes fra israelsk side at Kongsberg leverer skrogdeler til det israelske F-35-flyet. Derfor er spørsmålet hva Norge kan og bør gjøre for å hindre at norskprodusert krigsmateriell havner hos Israel og brukes i krigføringen som setter ikke minst gravide kvinner og spedbarn i livsfare.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:35:57]: Nå er koblingen til eksportkontroll og fødende kvinner litt indirekte, for her er det slik at det er selve krigen som må ta slutt, og i mellomtiden må vi ha en massiv opptrapping av den humanitære hjelpen, både mens krigen fortsatt pågår, og særlig etterpå. Dette er et særlig

viktig spor hos oss, som er knyttet til representantens opprinnelige spørsmål, som var om fødende kvinner.

Når det gjelder våpeneksport, er det altså et totalforbud mot eksport av både våpen og b-materiell, altså flerbbruksmaterieill, til Israel. Det er jeg veldig glad for, og det har vi streng kontroll på. Men når vi inngår i internasjonalt samarbeid om militært materieill, vil det jo av og til være slik at vi har deler til andre lands produksjon. Det er et kjent problem som vi har diskutert i Stortinget veldig mange ganger. Det er altså norske skrogdeler i alle F-35-fly som er laget. Hvis det ikke var det, hadde vi ikke vært med på industridelen av den anskaffelsen som Stortinget stilte seg bak da vi vedtok den. Så det er et spørsmål litt på siden av spørsmålet om fødende kvinner, men det er viktig nok.

Bjørnar Moxnes (R) [11:37:05]: Det er i hvert fall et spørsmål som handler om kjernen i krigføringen, som også rammer ikke minst gravide og fødende kvinner i Palestina.

Den 26. januar åpnet Den internasjonale domstolen i Haag folkemordsak mot Israel. Den 1. februar sa Barth Eide til meg i replikkvekslingen her i Stortinget at regjeringen som følge av denne beslutningen i Haag ville starte en gjennomgang for å undersøke om norske handlinger er i samsvar eller ikke med det domstolen har som vedtak. Han ville komme tilbake på egnet måte, som det heter, for å redegjøre for hva det måtte bety, altså en gjennomgang av dette. Dette handler også om Norges forhold til Israel og våre eventuelle bidrag til israelsk krigføring og krigsøkonomi. Spørsmålet er derfor: Når kan vi forvente å få en sann gjennomgang på egnet måte til Stortinget?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:38:07]: Det tror jeg at jeg kan si vil komme i svært nær framtid. Det vil være både i forbindelse med spørsmålene knyttet til den saken Moxnes nevner direkte, nemlig anklagen om brudd på folkemordkonvensjonen, og i forbindelse med den andre også svært viktige saken, hvor vi nettopp var til stede og holdt innlegg, om selve okkupasjonen. Det er viktig at vi nå i en tid hvor det er mye fokusering på Gaza, også legger merke til det som skjer på Vestbredden, der det er færre drepte, men svært alvorlig. I begge disse prosessene ser vi på eventuelle endringer i norsk politikk. Jeg gjentar at vi skal komme tilbake til dette på egnet måte, og det skal vi gjøre i svært nær framtid.

Presidenten [11:38:53]: Vi går til spørsmål 15.

Spørsmål 15

Presidenten [11:38:54]: Dette spørsmålet, fra representanten Marius Arion Nilsen, vil bli besvart av utenriksminister Espen Barth Eide på vegne av energiministeren, som er bortreist.

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:39:06]: «EU inviterer Norge til å bli med på utviklingssamarbeidet «European Industrial SMR Alliance» for å sørge for at Europa innen 2030 har små modulære kjernekraftverk. Målet er et bredt samarbeid om en ny generasjon kjernekraftverk som kan bli viktige i EUs grønne skifte, og også bli en ny industri for Europa. Her har Norge sjanse til å bidra med kompetanse og ressurser slik at fossilfri, regulerbar, stabil energi kan realiseres raskest mulig til beste for Europa, Norge og verden.

Planlegger regjeringen å delta og bidra?»

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:39:46]: Jeg besvarer altså dette spørsmålet på vegne av energiministeren.

Tirsdag 13. februar ble spørsmålet om bruk av kjernekraft i det norske kraftsystemet behandlet her i Stortinget. I sitt svar da pekte energiministeren på at kjernekraft ikke bare er en kilde til energiproduksjon, men at det også er en teknologi med en rekke utfordringer, bl.a. knyttet til sikkerhet, avfallshåndtering, høye investeringskostnader og sikkerhetspolitiske spørsmål. Dessuten vil det ta tid å bygge den relevante kunnskapen for å legge til rette for denne typen kjernekraft. Regjeringen vil derfor prioritere å bygge videre på det som er Norges fortrinn, nemlig rikelige muligheter til å bygge ut mer fornybar energi. Det er her vi har vår kompetanse. Skal vi lykkes med dette, må vi prioritere.

EU-kommisjonen annonserte 9. februar i år etableringen av en europeisk allianse for små, modulære nukleære reaktorer, eller såkalte SMR. Målet med alliansen er å legge til rette for, akselerere utviklingen av, demonstrere og bygge slike nukleære anlegg i EU tidlig på 2030-tallet. Dette ønsker vi velkommen. Alliansen er åpen for deltakelse for alle private eller offentlige organisasjoner i EØS-området som har noe å bidra med i arbeidet med å fremme slike reaktorer. Norske bedrifter og organisasjoner med engasjement og kunnskap om SMR-reaktorer kan derfor delta.

Regjeringen er åpen for at SMR kan spille en rolle i norsk energiforsyning på sikt. Som energiministeren tidligere har understreket, er vi også tjent med å følge med på teknologiutviklingen innenfor kjernekraft, bl.a. gjennom den nukleære forsknings- og utdanningsvirksomheten som norske aktører gjennomfører. På samme måte vil vi derfor følge arbeidet i denne alliansen, men per i dag finner vi det ikke naturlig å delta aktivt.

Alliansen vil for øvrig være åpen for deltakelse også på et senere tidspunkt.

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:41:45]: Jeg takker for svaret.

Det er jo litt besynderlig, for når EU kommer med samarbeid eller vedtar noe, pleier regjeringen sjelden å ha store motforestillinger eller bruke lang tid på å hive seg på. Når det gjelder kjernekraft, derimot, har man mange vikarierende argumenter for ikke å gjøre det.

Tid har tidligere blitt framhevet som en av de største grunnene til hvorfor man ikke skal satse på det her i Norge. Men her inviterer EU til et samarbeid om kjernekraft hvor de sier at de ser små modulære reaktorer som instrumentelle for å nå klimamålene.

Målsettingen med alliansen er å få på plass nye SMR-reaktorer innen 2030 i land som ønsker dette. Før har man snakket om 2040 og 2050 i den norske debatten, men her sier altså Kadri Simson, EUs energikommisær, at målet er for 2030. Når man får en sånn realitetsorientering når det gjelder tid, ser ikke da regjeringen muligheten og potensialet som ligger i å være med på å utvikle kjernekraft, både for Norge og for Europa og verden?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:42:49]: Det er mange bra og interessante ting i verden som ikke nødvendigvis skjer i Norge. Det finnes som kjent intelligent liv i andre land. Det er ingen tvil om at kjernekraft vil være en del av både den globale og den europeiske energimiksen også i framtiden. Vi utveksler jo kraft med en rekke land som har kjernekraft. For alt jeg vet, kan lyset i taket her på Stortinget akkurat nå være fra svensk kjernekraft, avhengig av hvor pilen går.

Vi har ikke noe problem med at det utvikles kjernekraft i den europeiske energimiksen. Spørsmålet er om det er en spesialitet for Norge når vi har de unike forutsetningene med både regulerbar vannkraft og potensial for uregulerbar vind, som interagerer svært godt med nettopp regulerbar vannkraft.

Svaret er at vi ikke ser noe umiddelbart behov for å gå dypere inn i dette i Norge, men vi ønsker velkommen at de som ønsker å bidra til å avkarbonisere et mye mer fossilt kraftnett i Europa, også ser på kjernekraft.

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:43:54]: Jeg takker igjen for svaret. Jeg støtter også at det er intelligent liv i andre land. En av de intelligente tingene ville jo være å bli med i denne alliansen og denne utviklingen. Én ting er SMR i seg selv, altså mulighetene for SMR-utvikling og -etablering, men man skal også utrede dagens tilstand på alt av verdikjeder og utvikle forskjellige områder, som avfallshåndtering, forskning og utvikling med mer. Stortinget sa i 2021, i forrige periode, da energiminister Aasland var saksordfører, at komiteen var kjent

med at dekommisjonering og håndtering av avfall fra den nukleære virksomheten gir muligheter for norske kunnskapsmiljøer og bedrifter til å utvikle og levere tjenester både nasjonalt og internasjonalt.

Ikke bare kan vi være med og bidra til å utvikle SMR-teknologi, men her er det også muligheter som regjeringsfolk allerede har uttalt er interessante. Så jeg spør igjen: Bør man ikke være med på en utvikling når man ser at EU har utropt dette til en av de instrumentelle løsningene på energi- og klimakrisen?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:45:02]: EU har mange svar på energikrisen. Det viktigste er at man må avkarbonisere energisystemene våre. Det går på at vi må produsere mer utslippsfri energi, fornybar eller annen, hvori atomkraft eller kjernekraft naturligvis inngår. I tillegg må vi lære oss å bruke energi på andre måter, slik at vi heller ikke trenger fossile utslipp når energien blir brukt. Dette er viktig, og det er ingen tvil om at regjeringen sånn sett er glad for at det forskes på ny kjernekraft.

Det er heller ikke det som er spørsmålet her. Spørsmålet er om akkurat Norge, med våre helt unike muligheter for mye mer fornybar kraft og med særlig kompetanse på å drifte et fornybart kraftsystem, skal prioritere dette spesielt høyt, for med den innovasjonen som eventuelt skjer, hvis dette blir interessant nok i framtiden, er det jo ikke noe problem at teknologien er utviklet i andre land. Så kan vi utvikle teknologi der andre land kan lære av oss.

Presidenten [11:46:02]: Vi går tilbake til spørsmål 3.

Spørsmål 3

Frank Edvard Sve (FrP) [11:46:19]: «Samferdselsministeren har hevdet at elbussar ikkje fungerer dårlegare enn dieselbussar på vinterstid. Likevel har vi denne vinteren opplevd at over 1 000 bussavgangar har blitt kansellert i Oslo-området på ein dag fordi elbussane har stått i sju steinar. Det same har ein opplevd med elbilar til heimesjukepleie og heimhjelp i kommunane, som har stått i ladekø i staden for å hjelpe dei eldre.

Meiner statsråden at når det har vore 21 minus utanfor og 20 minus og skøytebane inne i bussen, at dieselbussar er like hjelpelause som elbussar?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:46:57]: Norge har ambisiøse mål og forpliktelser på klimaområdet. Hvis vi skal nå klimamålene, må transportsektoren ta en stor del av utslippskuttene. I stadig flere deler av transportsektoren er det mulig å gå over til nullutslippstek-

nologi, og jeg tror vi begge er enige om at der skal det offentlige ligge foran.

Utfordringer med vintervær treffer både elbusser og dieselbusser. Det er f.eks. tilgang til kjettinger/piggdekk, smale kjørefelt og mye snø i kjørebanelen, framdrift på én aksel for leddbuss, frosne dører og tilhørende mekanikk. Det er også sånn at dieseldrift kan by på utfordringer og problemer vinterstid. Det opplevde de f.eks. i Buskerud i vinter. De kom i en situasjon der dieselbussene sto, mens elbussene gikk. De fleste problemene med diesel i kulde kan håndteres gjennom at man har gode driftsrutiner basert på erfaring. Dersom kvalifiserte personer eller rutiner ikke er på plass, vil det oppstå problemer også med dieseldrift.

Som representanten sier, er det riktig at det har vært enkelte oppstartsproblemer knyttet til overgangen til fossilfri transport. Noen kalde vinterdager har vist oss nettopp dette. Spesielt har irregulærhet i busstransport vært synlig. Dette har vært knyttet til både tekniske utfordringer og utfordringer knyttet til kjøp og forståelse av produktene. Statens vegvesen vurderer dog at det ikke er slik at diesel i lengden har tekniske egenskaper som gjør den bedre i stand til å opprettholde regularitet på sikt. Det forventes at elektriske drivlinjer vil oppnå like stor driftsstabilitet som diesel når læringseffekten tas opp i hele verdikjeden, fra kjøretøysprodusenter og vedlikeholdsorganisasjoner til innkjøpere og sjåførere.

Det er selvfølgelig likevel sånn at det har vært noen erfaringer fra denne vinterens problemer som tilflytter flest mulig innkjøpere og driftsselskap, slik at læringen blir bredest mulig. Det er det viktig at man tar til seg. På den måten stiller man bedre forberedt til neste kuldeperiode og bidrar til at overgangen til nullutslipp går mer sømløst.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:49:18]: Det ser ikkje akkurat ut til at ministeren erkjenner dei store problema som er med elkøyretøy. Det er heva over all tvil at både ladekapasitet og brukskapasitet på vinteren er vesentleg lågare på eit elkøyretøy uansett kva kvalitet og kompetanse som er tilgjengeleg i dag. Det er berre sånn. Og f.eks. Ruter har erkjent dei problema. Dei seier at Ruter erkjenner elbilproblemet året rundt, enkelte av elbussane i Oslo er ikkje dimensjonerte for verken vinterføre eller køyring på ordinært sommarføre.

Det vert sagt at bussar for hundrevis av millionar vert ståande og aldri kjem i trafikk igjen. Det er jo ikkje sånn at dieselvognstoga står i sju steinar langs heile E6 no på vinteren.

Har ministeren tenkt å gjere noko for å hindre at noko slikt skal skje vidare, f.eks. her i hovudstaden?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:50:21]: Når man kjøper materiell, enten det er nullutslippsteknologi eller

annen teknologi, må man stille de kravene som skal til for å få det utstyret som virker. Det gjelder uansett. Jeg har sagt ved gjentatte anledninger at man ikke kan kompromisse på virkningsgrad på det man kjøper. I de reglene vi nå utformer om kravet om nullutslippsløsninger – som selvfølgelig ikke har hatt virkning for den situasjonen som Oslo står i, for dette er en historikk tilbake i tid – er det unntaksadganger. Vi peker også på biogass som en mulig løsning. Det er selvfølgelig fullt ut mulig med de reglene og kravene vi nå stiller, å få et godt tilbud til passasjerene – at vi får busser som går. Man må ikke overforenkle og si at det er sånn at hvis man velger elektrisitet, så funker det ikke, og velger man diesel, så fungerer det. Faktum er at det kan være utfordringer med begge deler, og da må man gjøre noe med de kravene man stiller.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:51:23]: Det er ofte ein fordel å ha to tankar i hovudet samtidig. Då transportkomiteen var i Sveits, stod det «hybrid» på alle bussane. Det er altså både el og diesel, el og gass, el og biogass. Der handla det om å ha to tankar i hovudet.

Her påfører regjeringa eit krav om at ein skal ha nullutslipp på alle nye køyretøy. Ekspertar sa i media for kort tid sidan at elbusskaoset, busskrisen, kan vare i mange år – vinterens busskrise i hovudstaden kan vare i mange år, trur ekspertar. Det er ikkje noko som vil gå over, dette vil vare ved. Ein ser at dette ikkje fungerer. Regjeringa kjem med nye krav om at ein skal ha nullutslipp også i andre delar av landet. Ein skal også påførast dei same problema i andre delar av landet. Bussjåførar forklarar at det er 21 minusgrader ute og 20 minusgrader inne.

Ønskjer ministeren at dei som køyrer buss, i framtida skal sitje i 20 minusgrader i resten av landet?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:52:25]: Nei, åpenbart ikkje. Jeg kan godt gjenta mitt svar fra forrige runde. De bussene man kjøper, må være like gode funksjonelt enten de går på strøm, gass eller diesel. Det må være et helt ufravikelig krav. Det faktum at Oslo nå har hatt noen utfordringer, regner jeg med at Ruter og de som er leverandører, har kapasitet til å lære av. Så må man rigge seg på driftssiden sånn at man unngår de utfordringene i framtiden.

Jeg må minne om at det har vært en viss teknologisk utvikling på elektrisitet siden 2018. Jeg vet ikke om Frank Sve kjører elektrisk bil, men det gjør jeg, og det fungerer ganske utmerket. Jeg har god tro på at den teknologiske utviklingen vi har sett på personbiler, vil vi også se på bussene. Derfor er ikke dette en stor bekymring for meg, men det er selvfølgelig en bekymring når det ikke virker. Det kan være en utfordring enten de går på diesel eller på strøm.

Spørsmål 4

Seher Aydar (R) [11:53:33]: «Helse Sør-Øst har nylig utlyst anbud innenfor tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Anbudet reserveres ikke for ideelle, slik først forespeilet, men det åpnes også for kommersielle aktører. Samtidig reduseres antallet døgnplasser med 123. Dette er plasser som pasientene i regionen trenger. Nå er den ideelle klinikken Arken, landets eneste behandlingssted kun for kvinner, bekymret for å måtte legge ned tilbudet. Det vil være i strid med anbefalingene fra Kvinnehelseutvalget.

Er dette en ønsket utvikling for regjeringen?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:54:10]: Regjeringen ønsker å videreutvikle samarbeidet med ideelle aktører og utnytte handlingsrommet i anskaffelsesregelverket til å prioritere ideelle tjenesteytere og langsiktige avtaler som er basert på kvalitet. De siste årene er det stilt flere krav om bruk av ideelle aktører og at de regionale helseforetakene skal bruke handlingsrommet til å kjøpe tjenester fra ideelle leverandører. Dette er krav som fortsatt gjelder.

Helse sør-øst har i anbudsprosessen gjort en vurdering av hvorvidt en ny rettsavgjørelse skaper uklarheter i rettstilstanden knyttet til reservasjon for ideelle, og med det også en reell risiko for forsinkelser. De er bekymret for å komme i en situasjon hvor man på grunn av søksmål ikke får på plass avtaler med private leverandører i tide, og at man da ikke har et lovlig privat tilbud til pasientene. Dette er et hensyn jeg aksepterer. Tjenestene er til for pasientene, ikke virksomhetene.

Jeg følger nøye med på at det er tilgjengelige og gode tilbud til pasienter med rusproblemer. Mitt oppdrag til de regionale helseforetakene er å styrke tverrfaglig spesialisert rusbehandling, bl.a. ved å bygge opp basistjenester i alle helseforetak og holde ventetidene nede – og gjennomsnittlig kortere enn for annen sykehusbehandling.

De regionale helseforetakene har ansvaret for tilstrekkelig kapasitet, slik at pasientenes rett til forsvarlig behandling sikres. Dette løses gjennom tilbud i egne sykehus og gjennom avtaler med private leverandører. Dersom situasjonen skulle tilsi det, vil helseforetakene raskt enten øke kapasiteten i egne sykehus, utvide gjeldende avtaler med private leverandører eller inngå nye avtaler.

Jeg er enig i at helseforetakene må ivareta kjønns-spesifikke behov i rusbehandlingen. Jeg innhentet nylig informasjon fra de regionale helseforetakene om tilrettelte behandlingstilbud for kvinner med rusavhengighet. Gjennomgangen viser at helseforetakene i stor grad tar særlige hensyn til kjønn innen rusbehandlingen, og i

løpet av våren skal jeg legge fram en egen strategi for kvinnehelse som oppfølging av kvinnehelseutvalget.

Seher Aydar (R) [11:56:40]: Det er bra at det er varslet en kvinnehelsestrategi. Spørsmålet mitt handler egentlig ikke om en strategi i framtiden, men om et konkret tilbud her og nå. I 35 år har rusbeholdingsinstitusjonen Arken hjulpet kvinner som sliter på grunn av rus, overgrep og vold. Nå står Arken i fare.

Det er nødvendig med kjønnsperspektiv i alle deler av helsevesenet, også på rusfeltet. Det er vi enig i. Spørsmålet mitt handler egentlig om ren kvinnebehandling, som er det Arken står for. Dette er ikke viktig for institusjonen i seg selv – dette er viktig for pasientene, for dem som trenger dette tilbudet. I tillegg til at de åpner for kommersielle aktører – og jeg er helt uenig i vurderingen de har gjort – sier Helse sør-øst også at de vil vekke pris høyest. Da er det klart at det er vanskelig for små og ideelle tilbud å konkurrere mot kommersielle aktører. Ser ikke helseministeren at det kommer til å være et stort tap for kvinner som trenger det tilbudet, hvis Arken må legge ned fordi også kommersielle kommer inn i dette tilbudet?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:57:48]: Jeg setter pris på mange gode aktører. Arken er nok også et godt tilbud for dem som opplever å få god hjelp og oppfølging der. Samtidig tror jeg også representanten Seher Aydar vet veldig godt at helseministeren ikke driver direkte tildeling av oppdrag til enkeltaktører. Det er helseregionene som har sørge-for-ansvaret. Det er en myndighet Stortinget har gitt dem gjennom lov, og det er de som håndterer anskaffelsene sånn at pasientene i Helse sør-øst-regionen får ivaretatt sine behov for behandling og oppfølging.

Seher Aydar (R) [11:58:31]: Det er helt riktig at Stortinget ikke driver med direkte tildeling, men hva slags ramme tildelingene foregår i, kan Stortinget og helseministeren bestemme noe om. Helseministeren kan si noe om hvorvidt man skal reservere tilbud for ideelle, eller om man skal inkludere kommersielle. Helseministeren kan si noe om hvorvidt det er riktig at det er pris som vektet høyest, eller om kvalitet skal vektet minst like høyt eller høyere. Helseministeren kan si noe om hvorvidt ren kvinnebehandling skal ivaretas eller ikke. Det er de politiske spørsmålene helseministeren må ta stilling til. Vi har hatt et kvinnehelseutvalg som har anbefalt slike tilbud som viser at de gir bedre resultater for kvinner – spesielt for gravide kvinner og småbarnsmødre – og Helsedirektoratet har også anbefalt at kjønns-spesifikk behandling og oppfølging ivaretas. Da er det på sin plass at helseministeren tar

stilling til om det er riktig at sånne tilbud legges ned eller ikke.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:59:32]: Det tar regjeringen stilling til. Det er også grunnen til at vi de siste årene har stilt flere krav til helseregionene om bruk av ideelle aktører. Vi har også helseregionen Helse Midt-Norge, som har gjennomført et rent ideelt skjermet tilbud. Det er en del av oppdraget, så det er politiske spørsmål vi tar veldig tydelig stilling til, både i Hurdalsplattformen og i dag-til-dag-politikken når vi gir oppdrag til helseregionene.

Jeg er helt enig med representanten Aydar i at vi må ha de ulike behovene ivarettatt, også innen rusbehandlingen. Det er bakgrunnen for at jeg nylig har innhentet informasjon fra helseregionene om det tilrettelagte behandlingstilbudet for kvinner med rusavhengighet. Den gjennomgangen viser at helseregionene i stor grad tar særlige hensyn til kjønn innen rusbehandling. Det er sånn jeg mener det skal være.

Spørsmål 5

Roy Steffensen (FrP) [12:00:46]: «I september 2019 sto 200 000 pasienter i helsekø, en nedgang fra 275 000 pasienter da Fremskrittsparti- og Høyre-regjeringen tiltrådte i 2013. Stortingsrepresentant Kjerkol reagerte da kraftig på tallene, og mente at mye av skylden lå på fritt behandlingsvalg. Hun mente også at det hadde vært en kronisk underfinansiering av helsetjenestene, som hadde gjort det vanskelig å øke kapasiteten i takt med behovet.

Skyldes den kraftige økningen i helsekøene til 276 000 pasienter fremdeles fritt behandlingsvalg og underfinansiering av helsetjenestene?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:01:24]: Den forrige regjeringen, Solberg-regjeringen, evaluerte selv godkjenningsordningen fritt behandlingsvalg, og evalueringen viste at den ikke hadde hatt påvirkning på ventetider.

Aller først vil jeg minne om at det ligger som en grunnleggende føring for tjenesten at alle tjenestetilbudene skal være forsvarlige. Jeg har tillit til at tjenesten tar dette på største alvor og jobber for å redusere ventetidene.

Økningen i ventetider begynte allerede i 2017, men skjøt fart i kjølvannet av koronapandemien. Derfor stiller vi krav om kortere ventetider i år sammenlignet med i fjor. På sikt er det et mål med ventetider under 50 dager innen somatikk, 40 dager innen psykisk helsevern for voksne, 35 dager innen psykisk helsevern for barn og unge og 30 dager for rusbehandling.

For å unngå at høy prisvekst skal gi en varig svekkelse av sykehusenes økonomi, er sykehusbudsjettet økt

med nesten 15 mrd. kr på ett år, nominelt. Det viser at denne regjeringen prioriterer finansiering av sykehusene høyt.

Antall pasienter som ble behandlet, økte i 2023 til tross for økte ventetider. Sykehusene har gjennomgående hatt utfordringer med å stabilisere driften etter pandemien, samtidig som det jobbes med å ta igjen utredning og behandling som har vært utsatt.

Vi ønsker å snu denne utviklingen, som har tiltatt siden 2017. Da er det viktig at vi jobber systematisk, og at vi får med oss hele spesialisthelsetjenesten på å nå de langsiktige målene.

På fredag lanserte jeg Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Av planen framgår det at reduksjon i ventetider krever ulike tilnærminger. Det krever økt kapasitet i tjenesten, effektiv organisering, riktig bruk av fagfolkene våre, særlig spesialisert kompetanse og digitale løsninger som kan frigjøre arbeidstid. I tillegg er god forebygging og lavterskeltjenester i kommunene med på å redusere ventetidene i sykehusene våre. Planen vi la fram på fredag, inneholder flere tiltak for å nå målene om kortere ventetider.

Tilbakemeldinger fra helseregionene viser at de tar ventetidsutviklingen alvorlig, og at de jobber aktivt med å redusere ventetidene.

Roy Steffensen (FrP) [12:03:49]: Jeg hører at helseministeren viser til helse- og samhandlingsplanen. Den har jo mange spennende tiltak, men det hjelper lite for alle de 276 000 pasientene som nå står i helsekø.

Det er på tide å bedømme regjeringen etter resultatene de siste årene, ikke etter hva de har tenkt å gjøre de neste årene. Før stortingsvalget lovet Arbeiderpartiet å ta igjen behandlingsetterlepet etter pandemien, men det har gått fra vondt til verre for pasientene. Ventetiden for å få sykehusbehandling er nå rekordhøy, og den fortsetter å øke.

Da Fremskrittspartiet kom i regjering, økte vi bevilgningene til pasientbehandling, og vi tok i bruk ledig kapasitet hos private. Resultatet var at helsekøene sank. Hvorfor vil ikke helseministeren bruke en oppskrift som fungerer?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:04:38]: Helseregionene kjøper kapasitet hos private. Det gjorde de for ca. 16–17 mrd. kr i fjor. Så der er det ingen forskjell i tilnærmingen, med unntak av at vi ønsker at det skal skje gjennom avtaler som er langsiktige, og der kvaliteten vektlegges.

Så synes jeg at representanten Steffensen hopper litt bukk over at ventetidene faktisk har gått opp siden 2017. Det er jo en hel stortingsperiode hvor Fremskrittspartiet har sittet med makten. Fra 2012 til 2017 fikk også sykehusene effekten av samhandlingsreformen, de førs-

te årene. Det at flere pasientforløp ble penset over på dagbehandling, førte til en kapasitetsøkning i sykehusene som gjorde at ventetidene gikk ned. Så det er nok litt mer sammensatt enn slik representanten Steffensen framstiller det.

Roy Steffensen (FrP) [12:05:42]: Jeg blir ikke beroliget, for jeg frykter at helsekøene fortsatt kommer til å øke, bl.a. fordi regjeringen vil kutte i den innsatsstyrte finansieringen, som gir sykehus insitament til å behandle flere pasienter, og at de heller ikke vil ta i bruk så mye ledig kapasitet hos private sykehus som de burde gjøre.

Som opposisjonspolitiker var Kjerkol hard i klypa. Jeg kunne sikkert ha klipt og limt inn mange sitater, men jeg brukte ikke tid på kildehenvisninger. Likevel tror jeg vi kan fastslå at hun var tøff i retorikken. Hva tror statsråden at opposisjonspolitiker Kjerkol ville sagt til daværende helseminister hvis helsekøene hadde vokst fra 200 000 til om lag 275 000 personer på bare noen år?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:06:28]: Da ville opposisjonspolitiker Kjerkol sagt at her må regjeringen ta rev i seilene. Man må møte økningen i ventetider med flere tilnærminger. Man må øke kapasiteten i tjenesten. Vi må ha effektiv organisering, riktig bruk av fagfolkene våre og digitale løsninger som frigjør arbeidstid. Så ville jeg foreslått en pakke med flere tiltak, kanskje også en plan. Nå er jeg jo så heldig at jeg ikke er i opposisjon, jeg er helseminister, og den planen for kortere ventetid og økt bærekraft i helsetjenesten la jeg fram på fredag.

Spørsmål 6

Silje Hjemdal (FrP) [12:07:23]: «Stavanger Aftenblad kunne nylig melde at ventetiden for å opereres for endometriose på Stavanger universitetssykehus er minst et halvt år. På Haukeland universitetssykehus er ventetiden for å fjerne en livmor 66 uker, og Oslo universitetssykehus 62 uker. «Provoserende at det ikke sattes mer på kvinnehelse», sa Ellinor og Signe som har diagnosen endometriose, til avisen.

Hvorfor er ikke statsråden villig til å bruke ledig kapasitet i private sykehus, når mange av de som må vente altfor lenge på å bli operert for endometriose, har store smerter?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:08:08]: Kvinnesykdommer har fått for lite oppmerksomhet, og det er også grunnen til at regjeringen kommer til å legge fram en egen kvinnehelsestrategi, som skal fremme kvinnehelse og bidra til likeverdige tjenester. Kvinner som har sykdommene endometriose og adenomyose, skal få

bedre hjelp. Det blir nå etablert en nasjonal kompetansetjeneste som skal bidra til at kvinner med disse lidelsene får bedre informasjon og bedre helsehjelp. Alle helseregionene jobber nå med å styrke kompetansen på endometriose og adenomyose regionalt og nasjonalt.

Det er viktig å tilby raskere behandling, men også å organisere tilbudet sånn at vi sikrer god og korrekt utredning og behandling. Helseforetakene vurderer derfor å sentralisere behandlingen av de mest avanserte tilfellene av endometriose og opprette regionale, tverrfaglige behandlingstjenester for endometriose og adenomyose.

Helseregionene våre har et utstrakt og godt samarbeid med private aktører. I 2023 planla de kjøp av tjenester for ca. 16 mrd. kr, og vi er positive til samarbeid med private og ideelle aktører så lenge det skjer på vår felles helsetjenestes premisser. Vi er skeptiske til å pålegge de offentlige sykehusene å kjøpe flere tjenester fra private, nettopp fordi vi har behov for å bygge ut kapasiteten i vår felles helsetjeneste. Solberg-regjeringens løsning var å la private klinikker etablere seg fritt, finansiert ved å trekke midler bort fra sykehusene våre. Det var en løsning som svekket vår felles helsetjeneste, uten å få ned ventetidene. Deres egen evaluering av fritt behandlingsvalg-ordningen viste nettopp det.

Den 1. mars lanserte jeg Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Av planen framgår det at reduksjon i ventetid krever flere ulike tilnærminger. Det krever både økt kapasitet i tjenesten, effektiv og god organisering, riktig bruk av kompetansen, særlig den spesialiserte kompetansen, og digitale løsninger som frigjør arbeidstid. I tillegg er det viktig med god forebygging. For kvinner med denne typen lidelser er det viktig med tidlig diagnostikk. Derfor har vi også oppdatert de faglige veilederne, gitt Helsedirektoratet et oppdrag, sånn at helsestasjonene, skolehelsetjenesten og fastlegene tidligere kan oppdage disse sykdommene og gi en tidligere diagnose, noe som er viktig for prognosene til kvinner med endometriose.

Silje Hjemdal (FrP) [12:10:50]: Jeg takker statsråden for svaret, men dette er en oppsummering av alt varslede tiltak. Forskning og strategier er vel og bra, men festtalene har vært mange når det gjelder kvinnehelse. Jeg mener det må tas grep nå for at kvinner rent faktisk skal få raskere hjelp.

Når det gjelder Haukeland universitetssykehus, ser jeg at man for å få en operasjon etter f.eks. en skade på skjede eller endetarm etter fødsel må vente i 68 uker. Det er fryktelig lang tid for de kvinnene det gjelder. Da er det veldig vanskelig for meg å forstå hvorfor helseministeren ikke vil spare de kvinnene som står i kø nå, for

de lidelsene det medfører. Hvorfor vil ikke helseministeren ta i bruk kapasitet hos f.eks. Aleris?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:11:52]: Det er litt vanskelig for meg å svare representanten på behandling av enkeltlidelser, og det ber jeg om forståelse for.

Når det gjelder behandling og kirurgi knyttet til det å gi hjelp til kvinner som har endometriose og adenomyose, jobbes det veldig godt ved Oslo universitetssykehus. Der har de effektivt tatt igjen et stort etterslep og behandlet de kvinnene som sto og ventet. Det må jobbes på alle landets sykehus, men det har vært en faglig enighet om å prøve å samle noe av den mest avanserte kirurgien til Helse sør-øst. Det er noe både pasientorganisasjonene og fagmiljøene har vært ganske samstemte om.

Hvis representanten har spørsmål om enkeltbehandling, må jeg nesten komme tilbake med konkrete svar på ventetidstallene.

Silje Hjemdal (FrP) [12:12:53]: Takk for svaret fra statsråden. Jeg skal også følge opp dette skriftlig, så får statsråden en mulighet til å svare litt bedre der.

Nok en gang er vi blitt bedt om å vente. Planen som ble lagt fram, innfrir ikke regjeringens løfter på kvinnehelse. Jeg viser til følgende:

«Stortinget er blitt ført bak lyset, siden vedtaket om at kvinnehelse skulle være sentralt i planen, ikke er fulgt.»

Det er ikke mine ord, men Sanitetskvinnenes, etter at Nasjonal helse- og samhandlingsplan ble lagt fram på fredag. Da er min utfordring mer generelt til ministeren: Hvor lenge mener helseministeren at man skal vente på det såkalte kvinnehesløftet, som har vært lovet ved en rekke anledninger?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:13:44]: Selv om vi sier at vi skal komme med en kvinnehelsestrategi, har vi ikke ventet en eneste dag siden vi mottok rapporten fra kvinnehelseutvalget. De anbefalte 74 tiltak, og veldig mange av de tiltakene er vi allerede i gang med å følge opp. Stortinget har bedt om at Nasjonal helse- og samhandlingsplan også skulle ha omtale av kvinnehelse, og det har den.

Den har også et eget særtrykk i kapitlene som handler om svangerskaps-, fødsels- og barselomsorgen. Det er også en viktig del av kvinnehelseutvalget, men det er ikke utfyllende. Vi kommer til å følge opp kvinnehelseutvalgets anbefalinger. Det handler om å sikre god kunnskapsutvikling, sånn at vi får bedre diagnostikk, behandling og oppfølging for særskilte kvinnelidelser, og at vi sørger for at medisin og forskning reflekterer at vi har to biologiske kjønn, sånn at også behandlingen reflekterer det.

Spørsmål 7

Fra representanten Erlend Wiborg til helse- og omsorgsministeren:

«Under stortingsvalgkampen i 2021 lovet Arbeiderpartiets partileder Jonas Gahr Støre en satsing på psykisk helsehjelp og å korte ned køene for å få psykisk helsehjelp hvis han kom i regjering. «Dagens regjering har ikke klart å gi god nok hjelp», uttalte Støre da. I januar var gjennomsnittlig ventetid for psykisk helsevern for voksne 60 dager, en økning på syv dager på to år og et rekordhøyt tall registrert for januar i Norsk pasientregister siden 2012.

Mener statsråden at dagens regjering klarer å gi god nok hjelp til psykisk syke?»

Presidenten [12:14:48]: Spørsmål 7 utgår.

Spørsmål 8

Helge André Njåstad (FrP) [12:15:00]: «Før stortingsvalget i 2021 lovet Arbeiderpartiet å bevilge penger til sykehusene for å ta igjen behandlingsetterslepet for alvorlige sykdommer etter koronapandemien. Ventetiden for å få sykehusbehandling har bare gått i en retning under denne regjeringen, og det er oppover. Gjennomsnittlig ventetid for alle helsetjenesteområder for spesialisthelsetjenesten var i januar 73 dager, en økning på åtte dager siden januar 2022.

Er statsråden fornøyd med regjeringens innsats for å ta igjen behandlingsetterslepet etter pandemien?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:15:33]: Aller først vil jeg minne om at det som er grunnleggende, er at tjenestetilbudet må være forsvarlig. Helseregionene tar dette på største alvor. De skal yte forsvarlige tjenester, samtidig som de må jobbe med å redusere ventetidene.

Økningen i ventetider startet allerede i 2017, men skjøt fart i kjølvannet av koronapandemien. Derfor stiller vi krav om kortere ventetider i år sammenlignet med i fjor. På sikt er det et mål med ventetider under 50 dager i somatikk, 40 dager i psykisk helsevern for voksne, 35 dager i psykisk helsevern for barn og unge og 30 dager for rusbehandling.

Budsjettet for 2024 legger til rette for en vekst på om lag 1,8 pst. i pasientbehandlingen. Antallet pasienter som ble behandlet, økte i 2023 til tross for økte ventetider. Sykehusene har gjennomgående hatt utfordringer med å stabilisere driften etter pandemien, samtidig som det jobbes med å ta igjen utredning og behandling som ble utsatt. Dette er en utvikling vi ønsker å snu, for den har tiltatt siden 2017. Da er det viktig å sette et mål som er realistisk, samtidig som vi prioriterer å snu utviklin-

gen. Når sykehusene skal få ned ventetidene, må vi få hele spesialisthelsetjenesten med oss for å nå de langsiktige målene.

På fredag lanserte jeg Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Av planen framgår det at reduksjon i ventetidene krever ulike tiltak. Det handler om tiltak for å øke kapasiteten i tjenesten, effektiv organisering, riktig bruk av fagfolkene, særlig den spesialiserte kompetansen, og digitale løsninger som frigjør arbeidsprosesser og gir arbeidsflyt.

I tillegg er det viktig med god forebygging og gode lavterskeltjenester i kommunene, som også kan bidra til å redusere ventetidene i sykehusene. Denne planen inneholder flere tiltak for å nå målene om kortere ventetider. Tilbakemeldingene fra helseregionene viser at de tar denne utfordringen alvorlig og jobber aktivt med å redusere ventetidene.

Helge André Njåstad (FrP) [12:17:51]: Eg trur ingen av dei som står i kø for sjukehusbehandling, blir roa av dei svara som har vorte gjevne, verken no eller tidlegare i dag. Det er snakk om planar og å stilla krav, men det er ikkje snakk om noka handlekraft.

«Handlekraft» er eit omgrep og noko ein ofte gjev inntrykk av når ein før valet lagar hundredagarsplanar. Det er noko ein skal gjennomføra raskt, på hundre dagar. Behandlingstid var omtala i Arbeidarpartiets hundredagarsplan. No er me komne til dag 874, altså 774 dagar over dagen hundredagarsplanen skulle gjelda frå.

Kvifor har ikkje Arbeidarpartiet levert på sin eigen hundredagarsplan?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:18:29]: Arbeiderpartiet og Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen har levert på vår hundredagarsplan.

Da vi kom i regjering, hadde vi sittet og observert at forrige regjering ikke tok tak i fastlegeutfordringene. For å få god kvalitet på henvisningene til sykehus, er fastlegeordningen helt avgjørende viktig. Den prioriterte vi å ta tak i fra første dag. For første gang siden 2017 går nå det antallet som ikke har fastlege i Norge, ned, mens det bare gikk opp de årene Fremskrittspartiet satt i regjering.

På fredag lanserte vi en plan med en rekke tiltak for å få ned ventetidene. Det handler om å styrke tilgangen til lavterskeltilbud i kommunene. Det handler om bedre digitalisering. Det handler om å utvide kapasitet og bruke kompetansen riktig.

Det er litt fristende å spørre hva Fremskrittspartiets plan er.

Helge André Njåstad (FrP) [12:19:29]: Det er det klassiske – når statsråden ikkje har gode svar på spørsmåla, stiller ein eit motspørsmål, eller ein svarar på noko heilt anna.

Eg stilte ikkje spørsmål om fastlegar. Me kunne gjerne utfordra statsråden på fastlegesituasjonen òg, og det spelet som er mellom kommunane og staten, der ein prøver å velte kostnadene over på kommunane, som har ein svak kommuneøkonomi under denne regjeringa. Det har aldri før vore så mange ROBEEK-kommunar.

I Framstegspartiets plan er det heilt openbert at me vil sørgja for å få innsattsstyrt finansiering opp og ikkje ned og gjera det same som me gjorde frå 2013, nemleg få behandlingstida ned.

Spørsmålet mitt handla om kvifor ein ikkje leverer på hundredagarsplanen, for den seier òg noko om behandling i sjukehus. Når ein fortel at ein har ein hundredagarsplan, ventar jo innbyggjarane at det skal skje noko på hundre dagar. Det enkle og klare spørsmålet mitt, som det er umogleg å svare feil på, er: Har behandlingstida gått opp eller ned etter hundre dagar med Arbeidarpartiet i regjering?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:20:28]: Det er ikke noen hemmelighet at vi har utfordringer med å nå ventetidsmålene, men når det gjelder rusbehandling, har vi faktisk nådd ventetidsmålene for første gang. Det gjorde ikke forrige regjering. Den er 30 dager, og det oppfyller så å si alle helseregionene.

Jeg er utålmodig. Det tar tid å komme på fote igjen etter to og et halvt år med unormal sykehusdrift. Vi har også tatt tak i den viktigste ressursen vi har, nemlig fagfolkene våre. Det første vi gjorde, var å sette ned helsepersonellkommissjonen.

Når jeg svarer med fastlegeordningen, håper jeg at representanten Njåstad ser sammenhengen og rollen fastlegene har som portvoktere til sykehusene, og som er de som også henviser de fleste pasientene til sykehusene. Der må det være god kvalitet. Der har vi brukt 1 mrd. kr, og de som er mest takknemlige for det, tror jeg er ordførere i norske kommuner – etter at de ikke fikk noe hjelp av forrige regjering.

Spørsmål 9

Carl I. Hagen (FrP) [12:21:46]: «Grå stær er vanlig, særlig for de eldste. Mer enn ni av ti som har hatt operasjon mot grå stær, ser godt nok til å kunne kjøre bil. Grå stær-operasjon har høy gjennomsnittlig ventetid på hele 109 dager, en klar økning på 22 dager på to år. Ventetidene hos flere store sykehus er ekstremt lange, som 61 til 122 uker på Universitetssykehuset Nord-Norge, Tromsø, og 49 til 92 uker på Ullevål sykehus.

Hva tenker statsråden når hun hører slike ekstreme ventetider for en sykdom som får store konsekvenser for mange?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:22:39]: Som representanten helt riktig påpeker, er grå stær en vanlig tilstand. Tilstanden gjør synet tåkete, og mange har behov for behandling i form av operasjon.

Oversikten over ventetider viser stor variasjon, med ventetid på fire uker og lengre. Jeg vil minne om at pasientene har rett til å velge behandlingssted for alle planlagte undersøkelser og behandlinger. Det betyr at man kan velge å ta operasjonen et sted med kortere ventetid enn det tilbudet man har i nærheten av der man bor.

For mange tilstander er det utviklet prioriteringsveiledere som skal bidra til at de pasientene som trenger det mest, skal komme raskest til den riktige helsehjelpen. For grå stær skilles det mellom hvor svekket synstyrken er. Pasienter med en synsstyrke som er såpass svekket at de ikke kan kjøre bil, skal ha en mye kortere veiledende frist for behandling enn pasienter som har mildere plager. Vi er nødt til å foreta den typen prioriteringer, sånn at vi bruker fellesskapets ressurser på en fornuftig og effektiv måte, og at de som trenger helsehjelpen mest, også får den først.

Økningen i ventetiden begynte allerede i 2017, men skjøt fart i kjølvannet av koronapandemien, og målet vi setter for ventetiden i 2024, må ta hensyn til dette. Vi stiller krav om kortere ventetider sammenlignet med i fjor, og på sikt er det et mål med ventetider under 50 dager i somatikk, 40 dager i psykisk helsevern for voksne, 35 dager i psykisk helsevern for barn og unge og 30 dager for rusbehandling.

Sykehusene har gjennomgående hatt utfordringer med å stabilisere driften etter pandemien, samtidig som det jobbes med å ta igjen utredning og behandling som har vært utsatt. På fredag lanserte jeg Nasjonal helse- og samhandlingsplan, med egne satsinger for hvordan vi skal få ventetiden ned og bærekraften i helsetjenesten vår opp, og ikke minst hvordan vi skal sikre å beholde de gode fagfolkene våre i en tid hvor det er flere som går ut av arbeidslivet enn vi klarer å fylle på i den andre enden. Dette er utfordringer vi tar på største alvor og jobber aktivt for å gjøre noe med.

Carl I. Hagen (FrP) [12:25:10]: Jeg takker statsråden for et informativt svar og merket meg at hun understreket at det er fritt valg her. Da er det litt rart at hun har fjernet det frie valget vi tidligere hadde for langt flere enn bare disse sykehusene.

Det er klart at dette er alvorlig for dem som ikke kan kjøre bil. Jeg kan jo legge til at jeg personlig har hatt disse operasjonene og nå kjører bil uten briller, selv om jeg trenger det når jeg leser. Det vil være en kjempefordel å få ned ventetiden.

Har statsråden vurdert å øke bruken av de private spesialistene som kan gjennomføre disse operasjonene,

og som stort sett har god og ledig kapasitet, slik at pasientene kan få en operasjon tidligere enn de gjør med de ventetidene jeg nevnte i spørsmålet?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:26:07]: Det er godt å høre at representanten Hagen har fått god hjelp og kan kjøre bil. Det betyr stor grad av frihet.

Jeg har også lyst til å minne om at pasientrettigheten fritt sykehusvalg ble innført av Arbeiderpartiet i regjering i 2001. Fritt behandlingsvalg var en godkjenningsordning som forrige regjering innførte for at private aktører skulle kunne etablere seg og hente finansiering fra pasientens lokalsykehus. Vi synes ikke det er en god måte å samarbeide med private aktører på, for det blir vanskeligere for lokalsykehuset å planlegge med så uforutsigbar økonomi.

Representanten spør om vi har vurdert å bruke private. Det vurderer helseregionene. Jeg har ikke oversikt over aktørene innen akkurat den typen behandling som handler om grå stær, men vi har ingen ideologiske reserverasjoner mot det. Vi mener det bør skje gjennom anbud og avtaler.

Carl I. Hagen (FrP) [12:27:16]: Jeg takker for også dette svaret og la merke til at statsråden påpekte at det går ut over de lokale sykehusenes økonomi hvis man bruker private etter en avtale. Da vil jeg gjerne få lov til å spørre om statsråden har vurdert å få utredet et annet finansieringssystem som bygger på en overslagsbevilgning fra f.eks. Helsedirektoratet, og ikke det lokale sykehuset, slik at det ikke var mangel på penger som var problemet, for det er slik med overslagsbevilgninger at de kommer automatisk. Da kunne man inngått flere avtaler. Så lenge man kjøper en tjeneste av private, kan ikke det være så veldig galt. Det gjør jo det offentlige og staten på en lang rekke andre områder, og av og til ser vi noen konsulentregninger innen IT og annet som er langt høyere enn, og fullstendig overskrider, det man kan få ved avtaler med de private helsespesialistene.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:28:19]: Jeg synes det er en interessant debatt representanten Hagen drar opp. Grunnen til at denne regjeringen avvirket godkjenningsordningen fritt behandlingsvalg, var at den ga den effekten jeg beskrev.

Et eksempel: Innen psykisk helsevern opplevde Sykehuset Telemark at en fritt behandlingsvalg-aktør etablerte seg i deres nærområde, og det er klart at det da trekkes veldig mye penger ut av det offentlige sykehuset, som i tillegg til å behandle pasienter som er henvist og skal ha behandling, må ivareta en rekke akuttjenester. Det ga uforutsigbarhet.

I Nasjonal helse- og samhandlingsplan har vi egentlig lansert vår finansieringslogikk. Vi gjør en rekke end-

ringer i finansieringen. Vi kompenserer fullt ut for demografi; det tror jeg representanten Hagen fort kan bli enig med meg i at er riktig. Når befolkningen endrer seg, må vi følge opp. Det er også en rekke andre endringer i finansieringen. Forslaget til Hagen har vi ikke gått inn på.

Spørsmål 10

Morten Stordalen (FrP) [12:29:40]: «Denne regjeringen setter stadig nye rekorder på helsefeltet. Hadde vi bodd i bakvendtland hadde norske pasienter hatt glede av det, men dessverre er det rekorder i ventetid for å få behandling. Januartallene fra Norsk pasientregister helt tilbake til 2012 viser at det ikke har vært lengre ventetid på en rekke områder. Jeg kan ikke ramse opp alle, men nevner barnesykdommer, geriatri, habilitering for barn og unge, kvinnesykdommer og øyesykdommer.

Er statsråden stolt over at det stadig settes negative rekorder?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:30:13]: Jeg er stolt over fagfolkene i vår felles helsetjeneste som går på jobb hver dag for å ivareta pasientene våre. Jeg oppfatter spørsmålet til representanten Stordalen som kanskje mer retorisk enn reelt, og jeg vil minne om at det som ligger til grunn for all pasientbehandling i sykehusene, er at tilbudet skal være forsvarlig.

Helseregionene tar på største alvor utfordringer med økte ventetider. Økningen startet allerede i 2017 – da satt også Fremskrittspartiet i regjering – og den har skutt fart i kjølvannet av pandemien. Vi stiller krav om kortere ventetid i år sammenlignet med i fjor. Det er et mål om at ventetidene skal være under 50 dager for somatikk, 40 dager i psykisk helsevern for voksne, 35 dager i psykisk helsevern for barn og unge og 30 dager for rusbehandling.

Antall pasienter som ble behandlet i 2023, økte til tross for økte ventetider. Innen psykisk helsevern for voksne behandlet sykehusene i fjor 5 pst. av befolkningen. Det er altså utvidet kapasitet, det er flere som får helsehjelp, men det er dessverre også flere som må vente.

På fredag la vi fram Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Der har vi en rekke tiltak som skal bidra til å få ned ventetidene. Det handler om å styrke tilgangen til lavterskeltilbud i kommunene. Det handler om å sikre at vi gir riktig hjelp på rett sted, sånn at ressursene brukes riktig. Det handler om å styrke psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Det handler om å tilby mer brukerstyrt poliklinikk innen psykisk helsevern. Det handler også om en god og tilgjengelig all-

mennlegetjeneste, en stabil fastlegeordning sånn at det er god kvalitet på henvisningene, og bedre oppfølging av kvinnehelse.

For å få til dette må sykehusene også ha forutsigbare økonomiske rammer og gode rammebetingelser for å gjennomføre nødvendige investeringer. Derfor legger vi om hele finansieringen av sykehusene våre for å få til det.

Videre må vi også ha bedre oppgavedeling. Det handler om riktig bruk av de knappe personellressursene. Ikke minst må vi ha digitalisering som er til nytte for fagfolkene og pasientene, der vi lærer først, henter ut gevinster underveis og raskere oppskalere det vi vet fungerer. Vi må også ha bedre samhandling på tvers av nivåene, mellom kommunehelsetjenesten og sykehusene, sånn at vi unngår reinnleggelser som er unødvendige for pasientene, og som ikke gir god nok oppfølging.

Morten Stordalen (FrP) [12:33:03]: Jeg registrerer at statsråden glemmer litt at dette er spørretime for Stortinget. Det hadde vært interessant om helseministeren kunne svare på spørsmålet og ikke bare hente, klippe og lime inn det samme svaret, ganske mye av det, som går igjen i hvert eneste svar helseministeren gir, til hvert enkelt spørsmål fra de foregående representantene.

Det er en ideologisk forskjell og fobi mot å bruke private og privat kapasitet. Det er en ideologisk ærlig sak og viser forskjellene på Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet. Arbeiderpartiet setter systemet foran hensynet til pasienten. Det er altså sånn – statsråden nevner også det – at det er personellmangel mens det står ledig kapasitet i det private. Hvorfor vil ikke helseministeren da bruke mer av den kapasiteten for å få ned køene, slik hun selv lovet før hun kom i regjering og ble helseminister?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:34:05]: Først vil jeg bemerke at når flere representanter spør om ventetid, kan det bli en del tekstlighet i svarene – det er ikke noen tvil om det.

Denne regjeringen har ikke noen reservasjoner knyttet til det å bruke ideelle og private aktører, men det mener vi skal skje gjennom avtaler, og helst av en forutsigbar og langsiktig karakter. I 2023 kjøpte helseregionene våre privat behandling for 16 mrd. kr, og vi tar også det i bruk som virkemiddel for å få ned ventetidene der det gir mening.

Morten Stordalen (FrP) [12:34:51]: Som sagt hjelper det ikke stort med planer. Jeg registrerer at statsråden henviser til at det i forbindelse med de forskjellige spørsmålene blir en del tekstlighet. Jeg kan ikke se at de foregående representantene har spurt om ventetid for

barnesykdommer, geriatri, habilitering for barn og unge, kvinnesykdommer og øyesykdommer – unntatt det siste, for Carl I. Hagen spurte om øyesykdommer. Jeg vil gjerne at statsråden svarer på det.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:35:21]: Det står i spørsmålet fra representanten Stordalen:

«Jeg kan ikke ramse opp alle, men nevner barnesykdommer, geriatri, habilitering for barn og unge, kvinnesykdommer og øyesykdommer.»

Heldigvis har vi tilgjengelig statistikk på ventetidene. Jeg vil gjerne kunne følge opp på de enkelte behandlinger representanten Stordalen spør om, og kanskje oppfordre til at han følger det opp i et skriftlig spørsmål.

Spørsmål 11

Bård Hoksrud (FrP) [12:36:05]: «De velgerne i mitt hjemfylke Telemark som stemte på Arbeiderpartiet og Senterpartiet i 2021, trodde nok mange på de klare valgloftene om at helsekøene skulle reduseres. Hva er så status etter 2,5 år med rød-grønn regjering: På Sykehuset Telemark har gjennomsnittlig ventetid for å få sykehusbehandling skutt i været, og har økt fra 35 dager i januar 2022 til 97 dager i januar i år. Det er nesten en tredobling!

Hva vil statsråden si til velgerne i Telemark som lot seg lure av de fagre løftene?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:36:34]: Aller først vil jeg svare representanten Hoksrud som jeg har svart de andre fra Fremskrittspartiet som har spurt om ventetidene, at det må ligge som en grunnleggende føring for helsetjenesten at tilbudene som gis, er forsvarlige. Så vet jeg at det ved Sykehuset Telemark jobbes aktivt for å gi forsvarlig helsehjelp og redusere ventetidene.

Økningen i ventetidene – og det vet også representanten Hoksrud – startet allerede i 2017, men har skutt fart i kjølvannet av koronapandemien. Målene vi setter for ventetidene i 2024, skal ta hensyn til dette, og forventningene er som jeg har gitt uttrykk for i de andre svarene.

Til velgerne i Telemark vil jeg si at regjeringen prioriterer å snu en utvikling som har tiltatt siden 2017. Når sykehusene skal få ned ventetidene, er det ikke det konkrete måltallet for ventetidene som avgjør om dette skjer, men at vi får med hele spesialisthelsetjenesten på å nå de langsiktige målene.

I Nasjonal helse- og samhandlingsplan framgår det at reduksjon i ventetidene krever ulike tilnærminger: Vi har her planer for å øke kapasiteten i tjenesten, effektiv organisering, riktig bruk av fagfolkene og særlig den

mest spesialiserte kompetansen, som det også er størst utfordringer med å rekruttere. Så trenger vi digitale løsninger som gjør at både pasienter og fagfolk får riktig informasjon og kan følge eget behandlingsopplegg, og ikke minst at fagfolkene får brukt sin dyrebare arbeidstid i møte med pasientene og kan gi den hjelpen pasientene trenger.

Nasjonal helse- og samhandlingsplan inneholder en rekke tiltak for å få ned ventetidene. Regjeringen tar i bruk hele virkemiddelporteføljen. Vi ser på reguleringer, lovendringer og forskriftsendringer, vi endrer finansieringen, og vi ser på oppgavedeling mellom fagfolkene, slik at vi sikrer riktig bruk av den dyrebare kompetansen. Målet er at ventetidene skal ned, at bærekraften i helsetjenesten skal opp, og at fagfolkene våre skal ha det bra på jobb.

Bård Hoksrud (FrP) [12:38:57]: Det er interessant med ventetiden for voksne personer med psykiske lidelser, som nesten har hatt en tredobling på Sykehuset Telemark. For andre er det nå 74 dager for alle tjenester innenfor somatikk og sykehusbehandling ved Sykehuset Telemark. Det er faktisk en økning fra 65 dager i januar 2022 – etter at denne regjeringen overtok og helseministeren ble helseminister. Det betyr at det er det høyeste tallet som er registrert siden januar 2014, altså en rekord som rammer mange mennesker som venter på å få behandling. Da er spørsmålet: Gjelder fremdeles løftet om at ventetiden skal ned, og når har statsråden faktisk tenkt å innfri dette løftet? Så langt går det altså stikk motsatt vei.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:39:51]: Representanten Hoksrud nevnte psykisk helsevern, og det vi i hvert fall skal være fornøyd med, er at flere får hjelp. Det endrer likevel ikke ventetiden for dem som trenger hjelp og må vente, så vi er nødt til å utvide kapasiteten. Hvis vi skal ta for oss psykisk uhelse, må vi som samfunn også møte det med en bredere forståelse. Det er bakgrunnen for at denne regjeringen har lagt fram en opptrappingsplan for hele psykisk helsefeltet, med tre klare innsatsområder. Det er det helsefremmende og forebyggende perspektivet, der vi har en rekke tiltak, og det er å bygge ut lavterskeltilbud i kommunene, slik at de som kan ha god nytte av kunnskapsbaserte metoder og vil kunne komme raskt til hjelp uten henvisning, får det i kommunen. Det er et tilbud som øker kapasiteten, og det er uten ventetid.

Så må vi skape tid og rom i psykisk helsevern for å ta ned ventetiden. Det har vi en rekke tiltak som skal bidra til.

Bård Hoksrud (FrP) [12:40:56]: Det er interessant å høre på statsråden som forteller alt om hvor flott og fint det er blitt med denne regjeringen, og hvordan det skal

bli med den planen som ble lagt fram på fredag. Det har statsråden ramset opp flere ganger til de spørsmålene som har kommet.

Jeg har lyst til å gå litt tilbake. Under valgkampen i 2021 uttalte partileder Jonas Gahr Støre i Arbeiderpartiet at en av satsingene innen psykisk helsehjelp var å korte ned køene der hvis han kom i regjering. Dagens regjering, uttalte han den gangen, hadde ikke klart å gi god nok hjelp. I januar var altså gjennomsnittlig ventetid for psykisk helsevern for voksne 60 dager – og som sagt: 97 dager på Sykehuset Telemark. Det er en økning på syv dager på to år og et rekordhøyt tall registrert for januar i Norsk pasientregister etter 2013. Mener statsråden da at dagens regjering klarer å gi god nok helsehjelp til psykisk syke personer, når løftene fra 2021 – hundredagersplanen – ikke er fulgt opp, og realiteten er at det er flere psykisk syke som nå står i kø og venter på å få behandling, og ikke får det?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:42:01]: Vi er på ingen måte fornøyd, og vi har heller ikke framstilt det som at alt er fantastisk. Vi har store utfordringer som vi har tenkt å løse, og det løser vi med konkret politikk.

Det er også slik at økningen i ventetiden begynte allerede i 2017. På en av statistikkene til Hoksrud hørte jeg at han selv måtte tilbake til 2014 for samme ventetidstall, og vi husker jo hvem som satt i regjering da.

Det som er viktig nå, er at Bård Hoksrud og de andre stortingsrepresentantene i denne sal blir med og diskuterer hvordan vi skal få ned ventetidene. Det er det pasientene er opptatt av. Vi har lagt fram en nasjonal helse- og samhandlingsplan med en rekke tiltak, og jeg ser fram til både å se Fremskrittspartiets medisin for å få bukt med dette, til å ha gode diskusjoner og ikke minst til å få opp tempoet i tjenesten, slik at vi klarer å ivareta pasientene våre.

Spørsmål 12

Marie Sneve Martinussen (R) [12:43:04]: «Til tross for stor motstand fra jordmødre og fødekvinne ble ABC-klinikken ved Oslo universitetssykehus lagt ned for ett år siden. Siden har flere av de ansatte startet opp et privat tilbud for hjemmefødsler, og vi kan lese i media om flere kvinner som benytter seg av tilbudet og betaler av egen lomme for å få den kontinuiteten og oppfølginga som ABC-klinikken tidligere ga.

Mener statsråden det er i tråd med regjeringas politikk at kvinner ender opp med å betale mange tusen kroner for føde- og barseltilbud, fordi det offentlige tilbudet svikter?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:43:41]: Vi har et godt fødetilbud. Det er et resultat som i stor grad skyldes innsatsen til engasjerte og dyktige fagfolk. Dem trenger vi i vår felles helsetjeneste. Disse resultatene må vi bygge videre på, og vi må være våkne på hva varsellampene sier.

Jeg er ikke enig i premisset i spørsmålet om at det offentlige tilbudet svikter, og at kvinner må bruke private tilbud for å få god oppfølging. Det kan jeg ikke gå god for. Regjeringen har lagt fram Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Regjeringen er opptatt av at alle kvinner skal oppleve å møte én tjeneste gjennom graviditet, fødsel og barsel. Vi skal oppnå tre ting:

- Kvinner skal oppleve sammenhengende, trygge og helhetlige tilbud gjennom svangerskapet, under fødselen og i den gode, men sårbare barseltiden.
- Helsetjenesten skal gi et bedre tilbud til gravide med ekstra behov for støtte og oppfølging.
- Vi skal ha god bruk av personell og kompetanse, for det er den viktigste ressursen vi har, og vi har ikke ubegrenset med fagfolk.

Det er synd at sårt tiltrengte jordmødre velger å gå ut av den offentlige helsetjenesten for å starte et privat tilbud. Vi må legge til rette for at vår felles helsetjeneste er en attraktiv arbeidsplass hvor ansatte kan delta i forskning, fagutvikling og kompetanseutvikling og utøve faget sitt på best mulig måte. Vi må også se på hvordan vi bruker fagfolkene kompetanse bedre, f.eks. gjennom kombinerte stillinger. Det vil kunne gi kvinner et mer sammenhengende tilbud hvis fagfolkene har tilhørighet i hele svangerskaps-, fødsels- og barselomsorgen.

En sterk offentlig helsetjeneste som yter gode og likeverdige helsetjenester, som er styrt av fellesskapet og finansiert over skatteseddelen, sikrer oss gode og likeverdige svangerskaps-, fødsels- og barseltilbud. Regjeringen skal videreføre et differensiert fødetilbud hvor det er mulig å tilpasse omfang og form på den hjelpen man får under fødsel, til kvinnens egne behov og ønsker. Vi må klare å gi et best mulig tilbud til flest mulig. Det skal ikke være nødvendig å gå til det private. Vår politikk skal bidra til en sammenhengende og god svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg for alle kvinner.

Marie Sneve Martinussen (R) [12:46:11]: Vi deler holdningen om at man ikke skal trenge å gå til det private for å få et godt føde- og barseltilbud i Norge. Likevel er det flere som gjør det, og det er ikke fordi noen over natten har bestemt seg for å slutte i det offentlige og gå til det private. Det er etter 10–15, kanskje nesten 20 års kamp for et fødetilbud i Oslo som var populært blant fagfolk og fødekvinne. Man kom også med tydelig varsko om at det kunne skje – utfallet av nedleggelsen av ABC-klinikken kunne bli at fagmiljøet som var

blitt bygd opp, heller flyttet ut fra den offentlige helse-tjenesten. Noe av min og andres frustrasjon er at man har overlatt den beslutningen til helseforetakene og ikke sikret det som helseministeren ønsker, at engasjerte fagfolk skal bli i den offentlige helsetjenesten. Jeg er bekymret for at justeringene man gjør i den nye planen, ikke er gode nok for å oppnå målet om at jordmødre skal bli i den offentlige helsetjenesten, og at det kanskje til og med skal bli flere av dem.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:47:15]: ABC-klinikken ved Oslo universitetssykehus var et tilbud med veldig streng siling. Det var veldig få av fødekvinne i løpet av et år som kunne benytte seg av det tilbudet. Målet til denne regjeringen er at alle fødekvinne skal kunne få oppfølging av jordmor og selv kunne være med på å påvirke hva slags smertelindring man vil ha under fødselen. Nå er det veldig lenge siden jeg fikk barn, men jeg opplevde å møte bare jordmor på fødestuen – på samme måte som ved ABC-klinikken – på Levanger sykehus, men det var ikke noe man kalte «særskilt tilbud». Målet er å få til fleksibilitet og individuell tilpasning på alle fødestuene i hele Norge – for dem som ønsker bare å forholde seg til jordmor og ikke bruke smertelindring, men også for dem som trenger mye hjelp og en beredskap i tilfelle ting skjer.

Marie Sneve Martinussen (R) [12:48:21]: Grunnen til at det var få som fikk føde på ABC-klinikken de siste årene, var at helseforetaket ikke sikret nok ressurser til avdelingen. Det var mange kvinner som søkte og medisinsk var godkjent som likevel ikke fikk lov til å føde der. Det er vel den bekymringen man også har for en del av fødetilbudene rundt om i landet. Jeg tenkte å stille et spørsmål knyttet til den planen som ble lagt fram på fredag, der man slår fast at man skal opprettholde dagens fødetilbud. Bra! Forsvarlig drift er jo en detalj som er veldig viktig. Min bekymring er at begrunnelsen om forsvarlig drift har blitt brukt for å legge ned fødeavdelinger tidligere, bl.a. i Kristiansund. Det blir litt en høna-eller-egget-situasjon. Er det det at driften ikke er forsvarlig, som gjør at man må legge ned, eller har helseministeren en plan for å sørge for at helseforetakene sikrer et forsvarlig tilbud, sånn at de ikke «må» legge ned – fordi bl.a. rekrutteringen og bemanningen ikke er god nok?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:49:20]: Faglig forsvarlighet – det er jo alltid grensen. Den kan ikke politikerne overprøve. Det ville være helt urimelig overfor de fagfolkene som går på jobb og ivaretar kvinnene. Det er også sånn at vi har faglig funderte måter å sile svangerskaps- og fødekvinne i Norge på. Vi har tre typer fødetilbud. Vi har jordmorstyrt fødestue, vi har fødeavdelinger hvor det er tilgang på gynekologi og anestesi, og så har vi kvin-

neklisikkene og nyfødttintensiv for risikosvangerskapene der vi vet at det blir komplikasjoner.

Representanten nevner Kristiansund, og denne regjeringen gjorde en ganske betydelig innsats for å sikre rekruttering. Helseforetaket lokalt fulgte også opp, og man greide å rekruttere hele fem gynekologårverk i et ganske presset marked. Det var dessverre ikke nok til å gjenopprette faglig forsvarlighet. Den historien kjenner vi alle sammen.

Spørsmål 13

Geir Jørgensen (R) [12:50:39]: Det er snart kvinne-dag.

«1. januar i år fylte sexkjøpsloven 15 år. Loven som ble kjempa frem av kvinnebevegelsen har til hensikt å motvirke at menn kjøper sex. Men vi ser at loven ikke fungerer helt etter hensikten. Det er få tiltak for å hjelpe folk ut av prostitusjon, politiet prioriterer i liten grad å bekjempe prostitusjon og det er lite fokus på forebygging. Loven hadde til hensikt å følge opp nettopp disse tingene.

Kan statsråden si noe om hvordan regjeringen prioriterer å sørge for at hensikten og målet med sexkjøpsloven ivaretas og følges opp?»

Statsråd Emilie Mehl [12:51:20]: En hovedmålset-ting bak å innføre et forbud mot kjøp av seksuelle tje-nester var behovet for å hindre menneskehandel ved utnyttning til prostitusjon. I årene før forbudet ble ved-tatt, vokste markedene for prostitusjon sterkt, og situa-sjonen for den økende gruppen utenlandske kvinner i prostitusjon var urovekkende.

Det var svært ulike syn på hvilken virkning et forbud ville få, og en utbredt bekymring for at personer som solgte sex, kunne oppleve økt vold og utrygghet. Det var også fagpersoner på feltet som advarte mot lovend-ringen.

Det er fortsatt veldig forskjellige syn på hvilken ef-fekt lovendringen har på de ulike aktørene innen prosti-tusjon. Vi ser at gateprostitusjonen har avtatt i betydelig grad, men kjøpere og selgere etablerer kontakt gjennom forskjellige internettjenester.

Politiet og hjelpetjenestene kommer fortsatt i kon-takt med utenlandske personer som selger sex som ut-nytted av bakmenn. Det er derfor nødvendig at politi-distriktene har sin oppmerksomhet rettet mot prosti-tusjonsfeltet. Menneskehandel og hallikvirksomhet skjer ofte gjennom organiserte kriminelle nettverk, som det er en prioritert oppgave å bekjempe. Aksjoner rettet mot kunder i prostitusjon kan være hensiktsmessige grep å vurdere i den forbindelse.

Vi har forskjellige helse- og sosialtiltak for å bistå personer som selger sex. Mange personer med erfarin-

ger med salg av sex har sammensatte og krevende utfordringer i livet sitt som krever at vi følger opp.

For justisområdets del er det naturlig å vise til at Jus- og beredskapsdepartementet forvalter en tilskuddsordning som hvert år deler ut midler til organisasjoner som driver oppsøkende tjenester i de største byene våre, og som tilbyr assistanse i form av bl.a. rådgivning og bo- og oppfølgingstilbud til personer i prostitusjon. Videre støttes forebyggende tiltak av ulikt slag også gjennom ordningen, bl.a. rådgivning til menn som har kjøpt sex.

Geir Jørgensen (R) [12:53:32]: Norge ratifiserte Parlermoprotokollen allerede i 2003, og vi har forpliktet oss til å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn. Sexkjøpsloven var og er et konkret eksempel på lovgivning som har til hensikt å møte disse forpliktelsene, men som jeg var inne på i spørsmålet, mener Rødt at det gjøres for lite for å styrke håndhevingen og etterlevelsen av loven. Siden den siste handlingsplanen mot menneskehandel kom i 2016, har det skjedd mye med verden og flyktningstrømmene. Vi har veldig mange – og i økende grad – folk som kommer hit som er sårbare, som er flyktninger. Det er forunderlig at vi har en handlingsplan som er så gammel – fra 2016.

Kan statsråden si noe om hvorvidt regjeringen har til hensikt å legge fram en ny, oppdatert handlingsplan mot menneskehandel i nær framtid?

Statsråd Emilie Mehl [12:54:36]: Det er et viktig område for oss og et tema som går igjen på flere områder. Når vi nå skal legge fram en stortingsmelding om økonomisk kriminalitet, har f.eks. det også en side til menneskehandel. Vi håndterer den største flyktningkrisen etter annen verdenskrig i Europa. Der har også risikoen for menneskehandel og utnyttelse av de sårbare menneskene som kommer hit, vært et fokus, både for regjeringen og for politiet. Så må jeg komme tilbake til eventuelle nye planer.

Geir Jørgensen (R) [12:55:05]: For omtrent et år siden sto jeg her med statsråden, og temaet var da også sexkjøpsloven. Anledningen var naturligvis Den internasjonale kvinnedagen, men også at straffelovrådet nylig hadde lagt fram sitt forslag til endringer i kapittel 26 i straffeloven, der rådet bl.a. foreslo å avkriminalisere kjøp av seksuelle tjenester mellom voksne. En slik nyliberal tankegang mener vi i Rødt er farlig. Menneskekroppen, kvinnekroppen, er ikke en vare som kan eller skal kjøpes. Nå, et år senere, vil jeg nok en gang spørre statsråden: Kan statsråden bekrefte at hun ikke deler rådets syn, og at hun ikke vil ta dette synet med videre i arbeidet med å følge opp rådets øvrige forslag?

Statsråd Emilie Mehl [12:55:59]: Regjeringen jobber med å følge opp straffelovrådets anbefalinger, og vi kommer til å komme tilbake til Stortinget med lovendringer bl.a. for å beskytte personer bedre mot seksuelle overgrep, som er en stor del av dette.

Når det gjelder det konkrete forslaget om å avkriminalisere sexkjøp, er det, som jeg også sa i forbindelse med at vi mottok anbefalingen, regjeringens utgangspunkt at vi ikke ønsker å oppheve sexkjøpsloven.

Spørsmål 14

Sofie Marhaug (R) [12:56:37]: «De første månedene i dette året var preget av flere drap på kvinner. En fjerdedel av alle drap i Norge er partnerdrap og det er nesten alltid varslede drap. I over 70 pst. av tilfellene har både offer og gjerningsperson vært i kontakt med hjelpeapparat i førstelinja. I opptrappingsplanen mot vold i nære relasjoner står det at det oppfordres til at kommunene har handlingsplaner mot vold i nære relasjoner.

Hvorfor mener statsråden at kommunene ikke burde pålegges en plikt om å ha slike planer, slik Partnerdrapsutvalget foreslo?»

Statsråd Emilie Mehl [12:57:18]: Først vil jeg si at alle drap går inn på meg, som alle andre, og den bølgen av drap vi så på nyåret, var en vond start på 2024. Ett drap er ett drap for mye, og vi må gjøre alt vi kan for å skape den tryggheten disse kvinnene, og i noen tilfeller mennene, trenger.

Som representantens spørsmål dreier seg om, har kommunene ansvar for en stor del av de tjenestene som har en rolle i arbeidet mot vold og overgrep. Det er både barnehager og skoler, helse- og omsorgstjenester, arbeids- og velferdstjenester, barnevern og krisesentertilbud. Det gjelder både når vi skal forebygge volden, og når vi skal avdekke at vold og overgrep skjer. Det gjelder bistand til utsatte og hjelp til voldsutøvere for å få dem til å slutte med volden.

Kommunen er en svært viktig aktør i arbeidet. Så mener jeg i utgangspunktet ikke at det å ha et pålegg om kommunale handlingsplaner er det mest hensiktsmessige for å få kommunene til å ta det ansvaret de har, og sørge for at de reelt sett har et godt tilbud.

For at kommunene skal jobbe godt med disse problemstillingene, er det, som for aktører på statlig nivå eller andre nivåer, veldig viktig at de samordner tjenestene sine godt. Kommunale handlingsplaner har vist seg som et veldig effektivt verktøy for å sikre at det er et godt samarbeid mellom og innenfor de kommunale tjenestene. Det har også Riksrevisjonen pekt på i sin gjennom-

gang av myndighetenes arbeid mot vold i nære relasjoner i 2022.

I opptrappingsplanen regjeringen har lagt fram, har vi derfor oppfordret kommunene til å utarbeide handlingsplaner. Vi ser også at en del har det, men det er viktig hva slags innhold kommunene har å putte inn i disse planene. Vi mener det er viktig at vi også vurderer andre virkemidler og understøtter kommunene i deres arbeid for at det reelt sett skal være et effektivt virkemiddel.

Vi har laget en veileder og nettressurser for å bistå kommunene når de skal utvikle handlingsplaner. I tillegg gjennomfører vi årlige konferanser for å spre kunnskapen om de gode eksemplene – altså om de kommunene som lykkes godt med dette – og bidra til at flere kommuner kan se hvordan dette kan fungere for dem, og at man får enda mer samarbeid også på regionalt nivå.

Jeg er helt enig i at flere kommuner bør ha kommunale handlingsplaner. Jeg tror ikke veien til målet er å lage et pålegg. Vi ser heldigvis at det er mange av kommunene som allerede benytter seg av de ressursene som stilles til rådighet, og at det er et økende antall kommuner som både utvikler planverk og gjør andre tiltak for å bedre arbeidet mot vold og overgrep.

Sofie Marhaug (R) [13:00:14]: Takk for svaret. Rødt mener det er mer forpliktende å pålegge kommunene å lage sånn planer, for som statsråden egentlig har redegjort godt for, foregår veldig mye forebygging i kommunene.

Vi fremmer også forslag om at regjeringen må arbeide for å sikre at kommunene har midlertidige botilbud eller andre egnende botilbud til ofre for vold i nære relasjoner og partnervold. Krisesentre over hele landet har det siste året merket økt pågang, og en del må bli boende lenger enn tidligere på sentrene. Flere krisesentre NRK har vært i kontakt med, mener dette har sammenheng med at markedet for utleieboliger er vanskelig mange steder.

Et oppfølgingsspørsmål er: Hvordan skal regjeringen sikre at ofre for vold i nære relasjoner og partnervold kan bo trygt utenfor krisesentrene, sånn at krisesentrene kan hjelpe enda flere?

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Emilie Mehl [13:01:21]: Det å ha tilgang på utleieboliger er viktig, og det er noe vi ser som en utfordring i tilknytning til både det representanten spør om her, og også andre ting, f.eks. ivaretagelse av flyktninger fra Ukraina. Vi har jo fått en enorm flyktningbølge som har gitt oss nær 75 000 nye innbyggere siden krigen i Ukraina startet. Det er veldig bra, men det har også

lagt et stort press på markedet for den typen boliger. Regjeringen jobber med hvordan vi kan legge til rette for og stimulere til at kommunene både kan få tak i og få bygd nye utleieboliger. Det faller delvis utenfor mitt ansvarsområde.

Sofie Marhaug (R) [13:02:06]: Da fortsetter jeg litt med krisesentrene. Helt siden 2019, da krisesenteret i Karasjok ble lagt ned, har befolkningen i indre Finnmark stått uten et krisesentertilbud. I 2022 vedtok Stortinget at krisesentertilbudet til den samiske befolkningen måtte bedres, og Bufdir har oppgitt at de er i dialog med Karasjok kommune om å få opprette tilbudet på nytt. Nedleggingen av krisesenteret har naturlig nok negative konsekvenser for kvinner som blir utsatt for vold og trusler om vold.

Det jeg lurer på, er hvordan det går med arbeidet med å følge opp Stortingets vedtak fra 30. mai 2022 om å sikre den samiske befolkningen et egnet krisesentertilbud.

Statsråd Emilie Mehl [13:02:59]: På generelt grunnlag vil jeg også framheve viktigheten av at vi har et godt og landsdekkende krisesentertilbud som er tilgjengelig for dem som trenger det – på kort varsel og for den varigheten som er nødvendig.

Når det gjelder det helt konkrete det spørres om, kjenner jeg ikke status i dialogen med Bufdir nå, så det må jeg komme tilbake til.

Presidenten [13:03:20]: Spørsmål 15 er allerede svarta på.

Spørsmål 16

Presidenten [13:03:22]: Dette spørsmålet, frå representanten Kathy Lie til kultur- og likestillingsministeren, vert svara på av kunnskapsministeren på vegner av kultur- og likestillingsministeren, som er bortreist.

Kathy Lie (SV) [13:03:43]: «I anledning kvinnedagen vil jeg gjerne høre hva som er statsrådets hovedprioriteringer for å sikre at alle kvinner i Norge har trygge og gode hverdager. Så langt i år har et tosifret antall kvinner blitt drept av sin partner og langt flere lever i utrygge forhold, og blir utsatt for seksuell trakassering. Krisesentrene har veldig varierende tilbud og ofte for dårlige hus og få ansatte. Vi ser at kvinner utsettes for vold selv om de har voldsalarm.

Hvilke grep tas nå for å følge opp dette?»

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:04:19]: Vold mot kvinner og vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet og et stort samfunns- og folkehelseproblem. I sin yt-

terste konsekvens tar denne volden liv, slik vi dessverre har erfart de første dagene av 2024.

Regjeringen jobber for at kvinner skal kunne føle seg trygge både i hjemmet og ute i samfunnet. Vi trenger kunnskap og forebyggende tiltak som bidrar til å endre holdninger og normer som kan føre til vold og skadelig atferd, og vi må særlig vurdere hvordan vi kan nå fram til menn og gutter i dette arbeidet. Jeg ser fram til å få utredningen fra mannsutvalget, som skal levere sin utredning 24. april 2024. De ser bl.a. på likestillingsutfordringer i lys av normer for maskulinitet og tradisjonelle kjønnsroller.

Friheten til å bestemme over sitt eget liv er grunnleggende i vårt samfunn. Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold utgjør barrierer for deltakelse, likestilling og integrering i samfunnet. Både kvinner og menn kan rammes, men om lag tre av fire saker gjelder kvinner. Et svært viktig arbeid for regjeringen er derfor å bekjempe holdninger og handlinger som fører til negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Regjeringen jobber systematisk med å inkludere et likestillingsperspektiv i viktige prosesser og politiske valg. I år vil vi legge fram en strategi for likestilling mellom kvinner og menn. Hovedprioriteringene inkluderer bl.a. et koordinert løft for å hindre vold og seksuell trakassering, oppnå frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, færre kjønnsdelte utdanningsvalg og et likestilt arbeidsliv.

Regjeringen arbeider også med en melding til Stortinget om seksuell trakassering, som vi tar sikte på å legge fram i år. Meldingen vil kartlegge omfanget av seksuell trakassering og foreslå forebyggende tiltak i arbeidslivet, opplæringssektoren og på kultur- og fritidsarenaen. Den skal også omfatte seksuell trakassering på nett.

Regjeringen har under etablering en permanent kommisjon, som skal gjennomgå drapssaker der gjerningspersonen er nåværende eller tidligere partner. Politiet har en rekke tiltak til rådighet for å beskytte voldsutsatte, herunder besøksforbud, mobil voldsalarm, kontaktforbud med elektronisk kontroll, såkalt omvendt voldsalarm, og adressesperre.

Stortinget vedtok i desember i 2023 lovendringene som gir påtalemyndigheten myndighet til å beslutte ileggelse av omvendt voldsalarm ved straffeprosessuelt besøksforbud og ilagt kontaktforbud i de tilfeller der dette er egnede og forholdsmessige tiltak. Disse endringene vil, når de trer i kraft, legge til rette for bruk av omvendt voldsalarm.

Regjeringen satte i februar 2023 også ned et eget utvalg som skal se på hvordan personer som er utsatt for overgrep, skal bli ivaretatt, og de skal levere sin utredning nettopp på kvinnedagen 8. mars i år.

Kathy Lie (SV) [13:07:22]: Vold i nære relasjoner rammer som oftest kvinner. Mange av disse kvinnene er også mødre, og derfor rammer denne volden også barn. Det er ofte en lang kamp og et stort skritt for kvinner å forlate en voldelig mann. Denne store frykten rammer mange mødre. Det de frykter aller mest, er at volden skal fortsette gjennom voldsutøvers samværstrett, både ved den vedvarende kontakten med voldsutøver og ved frykten for hva barna utsettes for – også frykten for å miste barna sine hvis de protesterer på samværstretten.

Jeg lurer på om statsråden har noen tanker om hvordan vi kan sikre kvinner og barn i denne situasjonen, slik at de slipper å forholde seg til denne vedvarende volden.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:08:15]: Jeg deler spørsmålsstillersens engasjement for barn og kvinner som beskrevet i spørsmålet. Regjeringen styrker arbeidet mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner i en ny opptrappingsplan. Planen har over hundre tiltak som skal bidra til å forebygge og beskytte bedre, avdekke flere saker og ivareta utsatte på en bedre måte.

Regjeringen jobber også med å opprette en partnerdrapskommisjon, som skal starte sitt arbeid i løpet av 2024. Her vil undersøkelsene bli viktige for å forstå partnervold og partnerdrap bedre. Vi kan få mer informasjon om hvem som blir sviktet, og hvilke grep som må tas for å hindre at noen blir utsatt for vold fra sine nærmeste.

Så er det viktig med tiltak i kommunene. TryggEst retter seg mot voksne voldsutsatte, og det er en modell for hvordan kommunene kan jobbe bedre for å forebygge, avdekke og håndtere vold i nære relasjoner. Dette er etablert i 56 kommuner, så 40 pst. av befolkningen har tilgang til dette tilbudet.

Kathy Lie (SV) [13:09:18]: Siden det er kunnskapsministeren som står her, tenkte jeg å gå litt inn på hennes felt.

Vi ser at antallet voldtekter har økt drastisk, og at både de som voldtar og ofrene stadig er yngre. Unge får i dag mye av sin informasjon fra internett, og det florerer med porno, ofte ganske voldspreget porno.

Det jeg lurer på, er hva kunnskapsministeren vil gjøre for at barn og unge skal få bedre kunnskap om seksualitet og det å sette grenser og det å respektere andres grenser. Det handler mye om hvilke tiltak man kan sette inn i skolen, eventuelt i barnehagen – hvor tidlig tenker man at man kan lære barn mer om dette?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:10:07]: Det er veldig mye viktig forebyggingsarbeid som foregår ute i den

enkelte kommune og den enkelte skole og barnehage på dette området. Jeg vil bare understreke viktigheten av at her er det den enkelte skole og kommune som må jobbe godt med dette. Vi forutsetter at de planene som legges for dette, faktisk blir fulgt opp. Jeg ser heller ikke bort fra at det er ytterligere ting vi kan gjøre for å bidra til iverksettelse i den enkelte kommune og på den enkelte skole nettopp for å forebygge og forhindre utvikling av vold i nære relasjoner og vold mot barn.

Spørsmål 17

Fra representanten Hege Bae Nyholt til kunnskapsministeren:

«Fagbladet avdekket forrige uke at leieprisene på barnehagebygg solgt til utlandet i gjennomsnitt er dobbelt så høye som på bygg eid av barnehagekjeden selv. Allerede i 2022 varslet Viceroy Research Kunnskapsde-

partementet om dette i forbindelse med Læringverkstedets salg til Samhallsbyggnadsbolaget. Etter dette har Udir også selv avdekket feilprising i transaksjonene for tre av de solgte barnehagene.

På grunnlag av det som nå er kommet fram, vil statsråden nå instruere Udir om å føre tilsyn med leieprisene på barnehagebygg som eies av utenlandske selskaper?»

Presidenten [13:10:51]: Dette spørsmålet er trekt. Då er den ordinære spørjetimen over.

Sak nr. 3 [13:10:54]

Referat

Presidenten [13:10:55]: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er dagens kart ferdig handsama. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 13.11.

